

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Carl Adolph Rothe

Carl Adolph Kothe

Kancelliraad, Regimentskvartermester

Carl Adolph Rothe

1689-1766

Red

Kaptajn Holger Rothe

DET BERLINGSKE BOGTRYKKERI A/S

KJØBENHAVN 1940

*Trykt som Manuskript
i 20 Eksemplarer.*

FORORD.

DER ER I TIDENS LØB skrevet ikke saa lidt om forskellige Rother; men saavidt jeg ved, er der om Slægtens danske Stamfader Regimentskvartermester *Carl Adolph Rothe* kun skrevet af ham selv, nemlig i hans »Journal de toute ma vie«. Dennes Eksistens har jeg kendt i mange Aar; men først, efter at Originalen for et Aars Tid siden overgik fra min Kusine Frøken Anne Rothe's Varetægt til mig, og jeg derpaa i Oktober ifjor mindedes 250 Aarsdagen for Carl Adolph's Fødsel, følte jeg mig tilskyndet til at skrive lidt om denne min Tip-Tipoldefader.

Journalen er skreven paa Tysk og synes efter Haandskriften at dømme ført i Perioder, begyndt 1711 og slutet 27. April 1756. Den er meget vanskelig at læse, og jeg har derfor hovedsagelig benyttet en Afskrift, som Dr. phil. L. Bobé's Hustru udførte og han selv reviderede efter Originalen 1923. Ganske uafhængig deraf lod min Fætter Højesteretssagfører Viggo Holten-Bechtolsheim 1932 udføre en anden Afskrift, som ved Sammenligning med den første kun viste faa og smaa Uoverensstemmelser, der verificeredes efter Originalen.

Min Hensigt er nu ikke simpelthen at lade Journalen optrykke men derimod paa Basis af den at prøve paa

saavidt muligt at fremkalde et nogenlunde troværdigt Billede af Carl Adolph og hans Milieu. Først og fremmest har jeg derfor søgt at kontrolere Journalens Oplysninger efter autentiske Kilder; thi omend den i sig selv utvivlsomt er ægte, kunde der jo være Erindringsforskydninger e. l. Dernæst tilføjer jeg saa mange supplerende Oplysninger, som jeg har kunnet skaffe efter gode Kilder og som f. Eks. vedrørende Felttogene forekommer mig nødvendige for Forstaaelsen. Endelig forlader jeg Journalens lidet overskuelige kronologiske Fremstilling og ordner Stoffet i Afsnit efter sammenhørende Indhold; nogle Forkortelser og Omskrivninger er foretaget, men Carl Adolph's egne Ord citeres ordret, med hans ejendommelige Udtryks- og Stavemaade, hvorsomhelst de synes mig af blot nogen Interesse.

Journalen er efter min Mening interessant og overordentlig paalidelig; men den kunde nok være skreven lidt morsommere.

Februar 1940.

H. R.

FORÆLDRE OG SØSKENDE M. FL.

CARL ADOLPH indleder paa Side 1 sin Journal med følgende: »*Caspar Rothe*, Ober-Amtman in Eissleben und Amtman in Erdeborn heurathet Anno 1687 die Tochter des H. Rathsmeysters *Melchior Redel* in Halle *Anna Rosina* und zeuget mit ihr,« hvorefter følger Meddelelser om deres otte Børn.

Om Faderen skriver han: »An. 1704, acht Tage vor Ostern, ohngefahr den 20 Martii starb mein seel. Vatter in Halle,« og han nævner »*Anna Elisabeth Rothin* leibl. Mutter meines H. Vatters«. Dette kan suppleres med forskellige Oplysninger, af hvilke de fleste er baserede paa omfattende Undersøgelser særlig i Tyskland, som afdøde Dr. phil. Carl Rothe i Aarene 1894-95 og 1911-12 anstillede med sagkyndig Bistand navnlig af nuværende Ordenshistoriograf Dr. phil. L. Bobé. Det store indsamlede Materiale har jeg.

I Sommer Semestret 1674 blev »*Casparus Rothe Halensis*«, som altsaa var fra Halle an der Saale, inscriberet ved Leipzig Universitetet¹⁾). Af de forskellige Kirkebøger fremgaar, at han i 1680'erne gentagne Gange stod Fadder i Erdeborn, hvor han maaske ogsaa boede, thi netop

1) Skr. 7. Januar 1895 fra Leipzig Universitets Bibliothek.

1681-83 hærgedes Halle af Pesten og 1683-84 af store Ildebrande. Af Kirkebøgerne ses endvidere, at han fra ca. 1687 til 1703 var Amtmand i Erdeborn og i Øvre-Eisleben; Stillingen var nok ikke saa betydelig som en dansk Amtmands nuomstunder og omfattede nærmest Skattesager og en vis Udøvelse af Justits¹). 1687 24. Søndag e. Trinitatis blev der ifølge Kirkebogen lyst i St. Moritz Kirken i Halle for ham og Anna Rosina, f. Redel, Enke efter Dr. Möllenbrug Stadsfysikus i Stassfurt, i hvilken By Brylluppet menes at have staaet i November, hvad passer med Lysningen og deres ældste Barns Fødsel. De synes at have boet i Erdeborn 1687-96 og i Eisleben 1696-1703; derefter flyttede de tilbage til Halle, hvor Caspar 23. Februar 1704 købte Grund i Grosse Ulrichstrasse²). Samme Dag blev han Borger i Halle³) som »Bürgers Sohn« efter Forslag af hans Svoger Worthalter og Pfänner⁴) Melchior Redel og Pfänner August Friedrich Seyffarth. 18. Marts 1704 døde han i Halle og begravedes ifølge Kirkebogen 3 Dage efter fra U. L. Frauen Kirche dersteds.

Paa Dødsattesten angives hans Levealder til 51 Aar og 3 Maaneder, hvortil vilde svare, at han var født i December 1652, og i saa Fald er der mig bekendt hverken i Kirkebøger eller anden autoritativ Kilde trods indgaaende Undersøgelser fundet nogetsomhelst om hans

¹) Beretning 1894 fra Dr. phil. L. Bobé.

²) Skr. 7. Maj 1895 fra Halle Amtsgericht.

³) Skr. 25. Februar 1895 fra Magistraten i Halle.

⁴) Hertzberg 1889-93: »Geschichte der Stadt Halle an der Saale«, I-III. Pfänner var arvelig Andelshaver i Produktionen fra Halle's Saltkilder; Pfänner Slægterne dannede Grundstammen i Halle's Patriciat og Bystyre.

Daab og hans Fader — Moderen maa altsaa have heddet Anna Elisabeth.

Hvis Dødsattestens Levealder er forkert, hvad den Gang ofte skal have været Tilfældet og hvad den f. Eks. bevislig var for Carl Adolph's Vedkommende, aabner der sig Perspektiver, hvis Behandling egentlig ligger udenfor dette Skrifts Rammer; men jeg vil dog anføre, at det springende Punkt i Stamtavlen er: Hvem var Caspar's Fader? De Oplysninger om, at han var født 7. April 1660 af Forældrene *Johan Georg Rothe* og *Christiane Thomming* som nævnt i »Patriciske Slægter« 1891 (og ligeledes i *Lengnick's* Stamtavle fra 1840^{ne}), har det hidtil været umuligt at føre noget sandsynligt — endsiges afgørende — Bevis for. Ifølge Udgivernes Fodnote er de taget fra et Par Stamtavler, som begge maa være udarbejdede i 1770^{erne} og som findes i Rigsarkivet, hvor man imidlertid intet ved om Forfatteren¹⁾; han har nemlig hverken opgivet sit Navn eller sine Kilder, og det maa derfor bero paa et Skøn, hvad Betydning man vil tillægge hans Arbejde, i hvilket der forøvrigt kan paa-vises forskellige Unøjagtigheder.

Om sin Moder skriver Carl Adolph i Begyndelsen af 1722 i Horsens »Alhier empfang ich von der Frau Mutter Brieffe, darinnen selbige mir unter anderen meldete, dass sie auff den 3^t April 1722 alt würde 63 Jahre. Solchen nach muss sie den 3^t dito An. 1659 gebahren worden seyn und hatt mich An. 1689 den 12^t Octobr. und folglich in ihren 30^t Jahr gezeuget«. 1724 beklager han at have »eine arme Mutter, welche bittere fata,

1) Skr. 29. Juni 1931 fra Rigsarkivaren.

ohne ihre Schuld paubre gemacht hatte«. Endelig tilføjer han »pro An. 1731 . . . dass meine seel. Frau Mutter Anna Rosina Rothin gebohrne Redelin den 6^t April ej. an. zu Halle seel. gestorben ist und noch 88 Rdl. an Barschafft hinterlassen hatt von den Geldern, die ich ihr remittiret habe. Die beste Erbschafft, so ich dabey gethan, war, dass ich nunmehr der jährlichen Remisen an sie endohniget werde«. Foran i Journalen specificerer han, hvorledes han fra 1714 til 1731 aarlig havde sendt Moderen i Halle Penge, som beløb sig til gennemsnitlig ca. 40 Rdl. p. a. Ved Udgangen af 1722 havde han iøvrigt 212 Rdl. staaende i Moderens Hus.

Jeg kan yderligere oplyse, at Anna Rosina var udgaet af den ansete Patricierslægt Redel, som i Halle nævnes fra det 16. Aarhundrede¹⁾, og hendes Fader var ifølge Dreyhaupt²⁾ Rathsmester i Halle, Kirchwater ved St. Moritz Kirke og Pfänner Melchior Redel f. 1632, † 1691, altsaa en af Byens øverste Ledere. En af hendes Brødre var før nævnte Worthalter og Pfänner Melchior Redel f. 1661, † 1728. Hun selv blev efter Kirkebogen døbt 7. April 1659 i St. Moritz Kirken og fødtes 3. April s. A., som hun altsaa selv mente, eller maaske 5. April som Dreyhaupt angiver. Hun var som nævnt Enke, da hun 1687 ægtede Caspar Rothe, og da hun efter hans Død atter blev Enke, synes hendes trykkende økonomiske Forhold, som Carl Adolph omtaler, først at datere fra ca.

1) Hertzberg II, S. 306.

2) J. C. v. Dreyhaupt, f. 1699, † 1768 naaede de højeste Stillinger i Halle, blev Gehejmeraad og adlet. Hans store Værk i 2 Bind »Beschreibung des Saalkreises und der Städte Halle« etc. med »Geschlechts Register« over de fornemste Familjer i Halle findes i 1755 Udgaven paa det Kgl. Bibliothek.

1712, da nemlig en af hendes Brødre — dog ikke Melchior — kom i Penge Vanskeligheder. Hun skrev forskellige mest religiøse Digte, som blev trykt 1725¹⁾, og hendes Død 6. April 1731 bekræftes bl. a. af Dreyhaupt.

Carl Adolph fortæller ikke meget om sine syv Søskende, og deres Navne og Data giver jeg nedenfor efter Kirkebøgerne, som paa Ubetydeligheder nær stemmer med Journalen.

Casparus Augustus var den ældste og Carl Adolph skriver, at han fødtes »trey viertel Jahr nach der Hochzeit im Monat Augusto«. Han blev døbt i Erdeborn 10. August 1688, konfirmeret 13 Aar gammel Onsdag før Skærtorsdag 1702 i Eisleben, stod Fadder i Erdeborn — »hiesigen Amtmans Söhnlein« — 1696 og i Eisleben 1702. Han maa være død før 26. Maj 1725, da Carl Adolph's næstældste Søn i Daaben fik Navn Nicolaj Augustus »nach zwey verstorbenen Brüdern von mir und meiner Frauen«.

Carolus Adolphus kom saa og efter ham *Rudolf Leberecht*, døbt i Erdeborn 14. December 1690 og begravet dersteds 28. December s. A.

Friedrich Gottlob døbt 11. Januar 1692 i Erdeborn og døde ganske lille.

Christiana Rosina blev døbt 4. April 1693 i Erdeborn. Broderen skriver i Journalen, at hun ifølge Brev fra Hjemmet skulde giftes 8. November 1714 med Friedrich August Knorre, født i Halle og Søn af Hoffrath Knorre dersteds; hun blev da ogsaa ifølge Dreyhaupt den Dag gift, og Manden, som var født 1686 og døde 1730, var

1) Hertzberg III, S. 109.

Oberinnehmer i Magdeburg og ligesom Faderen Pfänner i Halle, hvor de, der var af gammel liflandsk Adel, hørte til Patriciatet. I April 1720 sendte Carl Adolph Penge til »Mad. Knorin« og i 1729 »an die Schwester«.

Johanna Charlotta blev døbt i Eisleben 12. Juli 1696 og begravedes dersteds 21. Juli s. A.

Julius Gottfried døbt 25. September 1697 i Eisleben og begravedes sammesteds 13. Maj 1701.

Endelig blev det yngste Barn *Lebrecht Gottlieb* døbt i Eisleben 15. April 1700 og kom, som Carl Adolph skriver, til ham i Vejle fra Sachsen i December 1719 og blev ansat som Auditor ved 2. jyske Rytter Regiment. Carl Adolph opgør sine Udgifter for denne Broder til ialt 263 Rdl. 38 Sk. fra December 1719 til Maj 1723 omfattende: Fint Klæde, en Hat med »Point d'Espagne« af Sølv, en engelsk Kaarde med Sølvgreb, et Par gule, brugte Silkestrømper, 2 brune Silke Lommetørklæder m. m. Men der kom nok flere Udgifter, og under en Depressions Periode 1724 skriver Carl Adolph om »einen ungerathenen Bruder«, hvad dog næppe var andet end et Udslag af den ældre Broders Ærgrelse over at maatte punge ud til den unge Mands Løjer. Iøvrigt skal Lebrecht Gottlieb være død 1724 ifølge før nævnte Stamtavler i Rigsarkivet; men ellers er der intet fundet herom.

Efter Kirkebøgerne var Fadderne ved alle disse Børns Daab hentede fra adelige, patriciske og Embedsmænds Kredse. Foruden med Familjen *Redel* var der ogsaa Slægtskab med en anden stor og anset Hallenser Patricierslægt *Seyffarth*, for hvilken Dreyhaupt gennem ca. 200 Aar giver en meget detailleret Stamtavle.

I denne findes f. Eks. Fru Anna Ellenberger født

Seyffarth, som ifølge Erdeborns Kirkebog 1693 var blandt Carl Adolph's Søster Christiana Rosina's Faddere. Endvidere August Friedrich Seyffarth, som antagelig var ham, der 1704 proponerede Caspar Rothe til Optagelse i Halle Borgerskab. Fremdeles Carl Andreas Seyffarth »Printz Carls von Dännemarck Secretarius«, som var Sønnesøn af Pfänner Liborius Seyffarth (1586-1638) og begravedes 22. Marts 1723¹⁾; Carl Adolph skriver i Journalen, at han modtog »ein trauer Schreiben von Mad. Seiffartin für, dass ihr seel. Man, so mein Vetter war, den 19^t Martii 1723 gestorben wäre, selbiger war Secretair bey Sr. Königl. Hoheitt Printz Carl in Coppenhagen«. (Prins Carl var Broder til Frederik IV). Endelig *Anna Elisabeth Seyffarth*, som ifølge Dreyhaupts og Kirkebøgenes samstemmende Meddelelser var Datter af nævnte Liborius, døbt 19. November 1630, † 11. Februar 1691 (over et Aar efter Carl Adolph's Daab) og 16. September 1651 gift med »Ehrveste und wohlgeachte Bürger und Krahermer« i Halle *Zacharias Rothe*, døbt 19. Marts 1617, † 17. Marts 1675.

Denne Anna Elisabeth Rothin var altsaa bevislig Faster til Carl Andreas Seyffarth, og han var Carl Adolph's Slægtning (»Vetter«), men hvorledes? Alene af den Grund, at det drejer sig om et saa lille og naturligvis eksklusivt Samfund som det patriciske Borgerskab i Halle, indsnævres Mulighederne, og der er ikke fundet anden mulig Løsning end, at Carl Adolph's Fader Caspar, »Bürgers Sohn«, var identisk med en Søn, som Zacharias Rothe ifølge St. Ulrichs Kirkebog fik døbt i Halle

1) Rigsarkivet: H. C. Roede's Fortegnelse over Hofetaten.

med Navnet Casparus 25. September 1653. Det vil let ses, at den Løsning passer i *alle* Henseender undtagen netop, hvad Daabsdatoen angaar; thi regnet fra denne, som i Datiden kun faldt faa Dage efter Fødslen, vilde Amtmand Caspar nemlig have haft en 9 Maaneder kortere Levealder end angivet paa hans Dødsattest. Ogsaa her maa det derfor bero paa et Skøn, hvad man vil tro.

Slægten Rothe (Roth, Rohde, Rode, m. fl. brugtes i Flæng) hørte til de ældste Patricierfamiljer i Halle¹⁾, hvor den nævnes allerede i det 13. Aarhundrede, og Dreyhaupt skrev: »Dieses Geschlecht ist eine uhralte berühmte Familie zu Halle gewesen, deren Abstammung aber nicht zusammen bringen können.« Det er lignende Udtryk som dem, med hvilke Dr. Sebastian Roth i Leipzig ca. 125 Aar tidligere indledede sin »Bericht²⁾ von dem uhralten, berühmten geschlecht der Rothen aus der Pfaltz und Francken«. Ganske interessant er det iøvrigt, at nøjagtig samme Vaabenmærke med den halve pilskudte Stenbuk, som Dr. Sebastian tillægger Bayreuther Rotherne fra 1471, faktisk benyttedes 1570 af Rathsmeister og Pfänner i Halle Baltzer Rode (Roth) i hans Segl paa et Dokument³⁾. Blandt Baltzer's Efterkommere nævner Dreyhaupt »Zacharias, der Annen Elisabeth, Liborius Seyfarts Tochter, zur Ehe gehabt«.

1) Hertzberg I, S. 217 og II, S. 305.

2) Fotografisk Kopi har jeg.

3) Selve Seglet, som Dr. Carl Rothe fik Lov til at tage af Dokumentet, samt Fotografi af dette har jeg.

BARNDOM OG STUDIETID.

Om sin egen Indtrædelse i Verden skriver *Carolus Adolphus Rothe*, at den fandt Sted »den 12. Octob. Anno 1689 Abendts ein Viertel auff 10 Uhr in Erdeborn« og at hans »Tauff Paten sind Anna Elisabeth Rothin leibl. Mutter meines H. Vatters. Andreas Redel¹⁾ Cämmerer in Halle und Melchior Redel Worthalter daselbst, leibl. Bruder meiner Fr. Mutter«.

Man skulde herefter tro, at hans Daab var indført i Erdeborn Kirkebog; men hverken i denne eller i andre tænkelige Kirkebøger har det trods ihærdig Efterforskning været muligt at finde noget herom. Antagelig har Præsten glemt at indføre Daaben, som maaske er foretaget i Hjemmet. Skøndt der ikke er fjærneste Grund til at tvivle om Rigtigheden af Carl Adolph's egen Meddelelse, havde det dog for en Ordens Skyld og ikke mindst, fordi hans Levealder paa Dødsattesten er forkert opgivet, hvad jeg senere skal paavise, været ønskeligt at kunne præstere Attest for hans Daab eller Fødsel. Men heldigvis foreligger der Bevis fra St. Andreas Kirken i Eisleben for, at »1703 Mittwoch für den grünen donnerstag« (Onsdag før Skærtorsdag) blev »Carl Adolph Rothe 14 Jahr alt confirmiret«. Ganske vist var han i Paasken 1703 kun ca. 13½ Aar gammel; men med en saa lille Afrunding tog Præsterne det næppe saa nøje den Gang, og at det virkelig var Amtmand Caspar's Søn — hvad ikke er indført — bekræftes ved en tilsvarende Indførelse i samme Bog 1702 for hans ældre Broder Caspar, ligesom Hjemstedet Eisleben jo passer.

1) Halvfætter til Anna Rosina's Fader.

Om Barndomstiden beretter Carl Adolph intet; men den har han vel henlevet hos Forældrene i Erdeborn til 1896 og derefter til 1703 i Eisleben. Han skriver saa: »Bey Lebe-Zeitten meines H. Vatter war es fest, mich, um die Handlung zu erlernen, nacher Leipzig zu schicken, zu dem Ende ich die Schule quittirte. Sein erfolgter Todt aber verhinderte solches, desswegen musste die Studia auffs neue anfangen, und zwar frequentirte ich das Gymnasium zu Merseburg unter Hübener, letzl. ein Jahr in Halle unter Genichen. An. 1707 ging ich auff die Hallische Universität, tractirte Jura unter Anführung H. Licentiats Bönicke, nebst andern Studiis bey andern.« Der foreligger følgende Attest¹⁾: »am 1. November 1707 steht im Album der Universität Halle eingetragen:

Rothe - Carolus Adolphus - Islebiensis
stud. jur.«

Jeg ved ikke, hvorfor han immatrikuleredes som »Islebiensis« (altsaa fra Eisleben), skøndt han var født i Erdeborn og det sidste Aar før Immatrikulationen studerede i Halle, hvor Moderen boede; men Eisleben var jo Forældrenes - og formentlig ogsaa hans - sidste Hjemsted af længere Varighed.

Videre skriver han: »An. 1710 absolvirte ich, ging den 4. Maj nach Berlin, musste dem H. Geheimbten Krieges-Rath Katsch ein Schreiben von den H. Assessor Semlern überreichen, worinnen er mich zum Hoffmeister bey des H. General-Majors v. Gerstorff einzigen Sohne vorschlug, welches mir dan sogleich accordiret wurde,

¹⁾ 18. Maj 1894 fra Rektor ved Halle Universitetet.

soferne mir gefallen lassen wolte, eines tages, dem sie mir wolten melden lassen, in der Sache völlige richtigkeit zu machen. Es fügte sich aber, dass einige gute Freunde aus Halle hier treffe, um« . . . , og saa mangler der 6 Blade i Journalen. Hvorfor og af hvem dette Hærværk er begaaet kan ikke siges; men harmeligt er det, thi fra Maj 1710 til 4. August 1711, da Beretningen fortsættes paa det næste bevarede Blad, kan den unge Mand næppe selv have oplevet saa meget, at Fortællingen derom med hans gnidrede Skrift havde fyldt 12 Sider. Maaske har disse à propos Hallensernes Besøg indeholdt Familje Oplysninger, som vilde have klaret Problemet om Faderens Afstamning.

MILITÆRTJENESTE.

Paa Grund af de manglende Blade i Journalen savnes Oplysning fra Carl Adolph's egen Haand om, hvornaar og hvorledes han kom i Krigstjeneste; thi af de nærmest følgende Blade ses herom kun, at han fra 4. August 1711 til 7. September s. A. under den spanske Arvefølgekrig forrettede Tjeneste i Nordfrankrig ved »Leib Regiment Dragoner«. I en af de før nævnte Stamtavler i Rigsarkivet siges »ging zur dänischen Armee in Brabant 1710 als Auditeur beim Leibregiment Dragoner«, og dette er kritikløst gaaet igen i de følgende Stamtavler men er forkert alene af den Grund, at det danske Livregiment Dragoner ikke var med i Feltoget.

Ved en Skrivelse 20. December 1723¹⁾ fra Kongen

1) Rigsarkivet. Protokol over Kgl. udfærdigede Sager ved Krigs Kancelliet 1723.

til Generalmajor Lüttichau (Chef for 2. jyske Rytter Regiment) og en Skrivelse 16. Juni 1729¹⁾ til Kongen fra samme Generalmajor sammenholdt med Carl Adolph's egne Oplysninger m. m. kan imidlertid hans militære Karriere nu fastlægges saaledes:

Fra 1710, antagelig Efteraaret, var han Auditor ved det Kurfyrstelig Sachsiske Leib Regiment Dragoner i Brabant, og som Sachser, Jurist og med gode Familjeforbindelser i Halle har det næppe været svært for ham at faa denne Stilling. Han forlod dog Regimentet 7. September 1711 »nach vieler Verdrüsslichkeit«; hvad der havde været i Vejen, oplyser han ikke.

1. November 1711 overtog han Auditor-Stillingen ved 2. jyske Rytter-Regiment, som da garnisonerede i Aire (46 km. V. f. Lille) og som han under Feltoget jo havde Lejlighed til forholdsvis let at komme i Forbindelse med. Paa den Tid var Auditørene i den danske Hær iøvrigt næsten altid tyske eller holstenske Jurister²⁾. Auditoriatet vedblev han at bestride til Udgangen af 1718.

Samtidig fungerede han som Regimentskvartermester ved nævnte Regiment med $\frac{1}{4}$ Gage fra Februar 1713, til han 1. Januar 1715 af Chefen Oberst Lüttichau blev udnævnt til Regimentskvartermester, hvilken Bestalling konfirmeredes af Kongen under 20. December 1723, hvad Carl Adolph forresten ikke omtaler.

Efter Ansøgning indstilledes han 16. Juni 1729 af Regimentchefen til i Anledning af Auditørens Død atter at overtage Auditoriatet sammen med Regimentskvarter-

¹⁾ Rigsarkivet. Krigs Kancelliets refererede Sager Juni-August 1729.

²⁾ Generalstaben: »Den store Nordiske Krig«, X Bind (1934), S. 206.

mester Sillingen og nyde Gage i begge Embeder; men Kongen foretrak at holde dem adskilt. Denne Episode berører Carl Adolph ikke.

Under 16. Oktober 1733¹⁾ udnævntes han af Kongen til virkelig Kancelliraad, idet han »har staaet ved Oberst Kaas' Regiment ude nogle og tyve Aar«²⁾. Kaas havde 1731 afløst Lüttichau som Regimentchef. Udnævnelsen forbigaar Carl Adolph i Tavshed; men Titlen benyttes af baade ham selv og andre.

10. Maj 1737 søgte han vistnok om Expectance til Posten som Told- og Stempelpapirsforvalter i Slesvig, hvilken Stilling han øjensynlig ikke fik. Selv omtaler han ikke denne Ansøgning, som jeg kun kender fra en gammel Note og om hvilken jeg ikke har kunnet finde noget i Rigsarkivet.

Regimentskvartermestre regnedes paa den Tid som Officerer, og ifølge Kgl. Patent af 9. August 1737³⁾ havde de Rang i 8. Klasse No. 3 med Premierløjtnanter i Hæren; men ved Udnævnelsen til virkelig Kancelliraad kom Carl Adolph op i 6. Klasse No. 1, d. v. s. over Ritmestre. Stillingens Indehaver skulde sørge for Forplejning, Forsyninger, Kvarterer, Afregninger m. m. Disse sidste gav nok en Del Besvær; thi f. Eks. Lønningerne betales kun delvis forud, medens Resten holdtes tilbage som »Afregning« og udbetaltes med stor Uregelmæssighed. Saaledes maatte Carl Adolph 16. December 1721 rejse fra sin Garnison i Horsens til Kjøbenhavn »um

1) Rigsarkivet. Jyske Register 1733, No. 190.

2) Meddelelse 29. April 1890 fra Arkivar i Rigsarkivet G. N. Kringelbach.

3) Hof- og Statskalenderen for 1811 m. fl.

daselbsten die 3 Jahre Abrechnung fürs Regtm. zu empfangen«, og senere beretter han »Anno 1728 den 7^t Martii reissete mitt meinem Cheff, par ordre du Roy aus Randers nach Coppenhagen umb wegen der 6 Jährigen restirenden Abrechnung daselbsten for der Commission die Richtigkeit zu ventiliren, daselbsten langte ich den 16^t Martii an, den 1^t April erschiene ich for der Königl. Commission und wurde expediret. Den 18^t April aber reissete ich wieder aus Coppenhagen und kahn den 23^t dito zu Randers an. . . . Mense Decembr. 1728 wurde endlig die alte 6 Jährige Abrechnung seidt 1^t Jan. 1716 biss 31^t Decembr. 1721 der Armée und also auch dem Lüttichauschen Regiment assigniret, woraus mir ein considerabler Antheill anheim fiel.«

Hvorledes Carl Adolph var gageret, oplyser han ikke, og rigtig Forklaring om hans Indtægter kan jeg ikke give, bl. a. fordi en væsentlig Del af disse formentlig hidrørte fra Sportler, som den Gang kunde løbe godt i Vejret. Daarligt har han nu ikke været stillet i økonomisk Henseende, hvad fremgaar af de Opgørelser over sammensparede Formue Beløb, som han fra Tid til anden har nedskrevet og hvorefter han ejede:

Novbr.	1716, 27	Aar,	332	Rdl. Kur.,	Købekraft 1875 ¹⁾	: 2.669	Kr.
Sept.	1717, 27	- ,	199	— ,	—	1.592	-
Decbr.	1718, 29	- ,	705	— ,	—	5.527	-
Oktbr.	1719, 30	- ,	605	— ,	—	4.586	-
Decbr.	1722, 33	- ,	2.362	— ,	—	17.691	-
—	1725, 36	- ,	779	— ,	—	5.671	-
April	1729, 39	- ,	3.700	— ,	—	28.564	-
—	1730, 40	- ,	4.650	— ,	—	36.456	-
—	1734, 44	- ,	4.500	— ,	—	35.190	-

1) J. Wilcke 1931: »Daler, Mark og Kroner 1481-1914«, S. 171 og J. Wilcke 1927: »Kurantmønten 1726-1788«, S. 359.

Da Kronens Købekraft i December 1939 antagelig kun var ca. 45 % af Købekraften 1875¹⁾), skulde man faa et nogenlunde rigtigt Begreb om Værdien nuomstunder ved at multiplicere ovenstaaende Krone Tal pr. 1875 med 100/45. Eksempelvis havde Carl Adolph, da han var 44 Aar gammel, samlet en Formue, som svarede til ca. 78.200 Kr. i vore Penge.

Om sin Udtrædelse af Militærtjenesten, som ifølge Kongens Skrivelse 2. December 1750²⁾) til Generalløjtnant Kaas skete »udi Kongl. Naade«, skriver Carl Adolph: »Den 1te Jan. An. 1751 bin ich aus Königl. Diensten gegangen, indeme ich meine Charge an d. Hn. Regtms. Quart. Meister Hans Christian Busch gegen 3000 Rdl. Capital und eine 10 Jährige Pension von 100 Rdl. Jährlig cediret habe.« Saadant Salg var nok den Gang ikke helt ualmindeligt, og Tallene repræsenterer efter ovennævnte Beregningsmaade i vore Penge ca. 48.200 Kr. Kapital og ca. 1.600 Kr. p. a. i 10 Aar.

Ved 2. jyske Rytter Regiment, som fra 1748 kaldtes 1. jyske Rytter Regiment³⁾), stod Carl Adolph altsaa i henved 40 Aar, og han havde i den Tid 2 Regimentchefer. Først Oberst *H. H. Lüttichau*, som 1717 under Felttoget i Norge blev Generalmajor og ved sin Ud-nævnelse til Generalløjtnant 1731 afgav Regimentet til Oberst *H. B. Kaas*, som blev Generalmajor under Rhin Felttoget 1735, Generalløjtnant 1746 og General af Kaval-

1) J. Wilcke 1929: »Specie-, Kurant- og Rigsbankdaler 1788-1845«, S. 406, suppleret med Forfatterens mundtlige Meddelelse 6. December 1939.

2) Rigsarkivet. Protokol over Kgl. udfærdigede Sager ved Krigs Kancelliet 1750.

3) H. D. Hansen 1920: »4. Dragonregiment«, S. 26.

leriet 1753. Begge disse Chefer omtales som fremragende Officerer, og Carl Adolph synes at have staaet sig godt med begge, som var blandt hans Børns Faddere. I sin før nævnte Skrivelse 16. Juni 1729 til Kongen anfører Lüttichau bl. a., at Carl Adolph »ein guther Practicus geworden, und ein gedriebener Mann in den Militair Prozesse ist, mitt welchen das Regiment zuverlässig versehen seyn könnte; . . . welcher nunmehr der Cron Denemarck in die Achtzehn Jahre pflichtmässig gedienet, und in seinen Functionen sich allemahl getreü, sorgsam und unermiedet bezeigt hatt.«

Medens General Løvenørn fra 1730 til 1740 var Overkrigssekretær (Krigsminister), blev Regimentchefernes aarlige Konduitelister over deres Officerer bragt i System¹⁾. For nævnte Tiaar blev der kun skrevet rosende om Carl Adolph²⁾, og f. Eks. for 1740 gav Generalmajor Kaas ham følgende Bedømmelse: »Mittelmässiger Statur und guten Exterieurs. - Von sehr guter Conduite, der zu keiner Untugend incliniret. - Von gutem Verstand und hurtigem Begrif. - Legt sich sehr gut auf seine Function und versteht solche recht gut. - Seiner Charge steht er recht gut vor, und ist zu höheren Civil Diensten gantz geschickt. - Hat Jura studirt, versteht Sprachen, und ist sehr habil.« Ikke alle ved Regimentet fik et saa fint Skudsmaal. Kaas gav 8. August 1739 Paategning paa en officiel Skrivelse³⁾ om, at Carl Adolph »weder kranck noch bettlägerig, sondern bey vollenkommen guten Gemüths- und Leibes-Kräfften, und

1) A. P. Tuxen: »Poul Vendelbo Løvenørn«, 1924.

2) Rigsarkivet. Conduitelister for den danske Armé 1730-40.

3) Rigsarkivet. Bilag til Enkekassen, G. 1246.

annoch gantz vermögend ist, die seiner Charge nach ihm obliegende Dienste, gebührend verrichten zu können«. 13. Juli 1748 gav Kaas en ganske lignende Paategning paa en anden officiel Skrivelse¹⁾).

Under hele Carl Adolph's Tjenestetid synes Regimentets Uniform at have været omtrent, som den blev fastslaaet ved Kgl. Resolution 23. September 1735²⁾) nemlig: En paa tre Sider opkrattet sort Filthat med Guldbræmmer, rød langskødet Vaabenfrakke og lang gul Vest, begge med eenradede gule Knapper og gule Knaphuller, Vaabenfrakken med gule Ærmeopslag og gult Underfor; endvidere³⁾) lyse Skindbukser, store Kravestøvler med Sporer, Pallask ved Siden og i Felten sort anløbet Kyrads; dertil hvid Paryk med Pisk.

Carl Adolph deltog med Regimentet i 4 Felttog, hvorom han naturligtvis skriver en Del.

FELTTOG.

Beretningen om det 1. FELTTOG begynder som sagt i Nordfrankrig, da det sachsiske Leib Regiment Dragoner 4. August 1711 rykkede ud fra Douai og den følgende Dag som en Del af Marlborough's Hær passerede gennem de da ubesatte franske Stillinger Syd for Douai⁴⁾-Denain⁵⁾) Afsnittet, som tidligere indgik i Marchal Villars' befæstede Linje langs Frankrigs Nordgrænse. Om

1) Rigsarkivet. Bilag til Enkekassen, G. 1246.

2) Rigsarkivet. Protokol over Kgl. udfærdigede Sager ved Krigs Kancelliet 1735.

3) Oplysning fra Tøjhusmuseet 28. December 1939.

4) 30 km. S. f. Lille.

5) 22 km. Ø. f. Douai.

denne lille Begivenhed skriver Carl Adolph: »Nachstehende Verse sind auff den Villars nach Occupirung der Linie, so er nur sein Non plus ultra zu nennen gepflegt, per allusionem auff sein Sprichwort: Villars ne sauroit être par tout gemachet worden:

*Le Non Plus Ultra est surpris,
Villars pleurez vôtre imprudence,
Vous l'avés mis à si haut pris
Que la perte en est d'importance
Mais consolés vous après tout
Vous ne sauriés être par tout.*

*Près du moulin à quatre vents
Depuis trois nuits sur vôtre ligne
Dans vos airs vains et menasants
Vous attendiés victoire insigne
Millord vous cherche à l'autre bout
Vous ne sauriés être par tout.«*

Marlborough lod derefter Bouchain (8 km S. V. f. Denain) belejre, og med denne Fæstnings Kapitulation 13. September endte Aarets Felttog.

Fra 1. November 1711 var Carl Adolph som før nævnt tjenstgørende i Aire som Auditor ved 2. jyske Rytter Regiment, der hørte til det danske Hjelpekorps paa ca. 10.000 Mand, som under Hertug Carl Rudolph af Würtemberg-Neustadt i engelsk-hollandsk Sold deltog i hele den spanske Arvefølgekrig¹⁾ og i de foregaaende Aar

¹⁾ bl. a. J. H. F. Jahn: »De danske Auxiliairtropper«, 2. Afd. 1841.

havde været med i flere af de store Slag mod Fransk-mændene. Fra Vinterkvarteret i Aire marcherede Regimentet 9. April 1712 til Douai og gik faa Dage efter i Lejr nær derved i Louvarden, hvorfra det danske Korps 25. Maj brød op til Cateau Cambrésis¹⁾ og i Begyndelsen af Juni sendte et Detachement (dog ikke Lüttichau's Regiment) til Belejring af Quesnoy²⁾, som indtoges 3. Juli.

Skøndt de Allierede under Krigen havde haft fremragende og heldige Hærførere i Prins Eugen af Savoyen og Hertugen af Marlborough, faldt sidstnævnte i Unaade til Dels paa Grund af hans Hustrus Brud med Dronning Anna af England og maatte i Efteraaret 1711 forlade Hæren. Han afløstes af Hertugen af Ormonde, hvem aktiv Krigsførelse dog var forbudt af London Regeringen, som efter den tyske Kejser Joseph I's Død 17. April 1711 ønskede Krigen afsluttet og efter Forhandlinger med Frankrig trak den engelske Hær tilbage fra Krigskuepladsen i Juli 1712. Carl Adolph skriver om disse Forhold: »Weillen die Engländer einen Particulair Frieden machen wollen und den an Frankreich gegebenen Versprechen nach ihr Corps unter Commando Duc d'Ormonds von der Armée wolten marchiren lassen, so sahe man nachstehendes rolliren.« [Hverken for nedenstaaende eller for ovenstaaende franske Soldatervise synes Carl Adolph at have haft noget Forfatter Ansvar; men Stavemaaden maa nok staa for hans Regning.]

1) 44 km. S. Ø. f. Douai.

2) 20 km. S. Ø. f. Denain.

»Le Triomphe
De Millord Duc de Marleborouch
et le Tombeau
De Millord Duc d'Ormond.

Te voilà Marleborouch au comble de ta gloire
D'Ormond T'y fait monter, et ternit son histoire.
Tu faisais du Dieu Mars briller tous les drapeaux
Il ne fait à present que garder les manteaux.
Tu scais par ta valeur vaincre avec bonne grace
D'Ormond demeure court avant d'être en preface
Et sans pouvoir entrer dans le commencement
On le voit tout d'un coup à la fin du Roman.
Quel sujet avait-il de partir d'Angleterre?
Pour annoncer la paix au milieu de la guerre
Triste commission pour un Prince comme lui
Qui ne se vit jamais si ce n'est aujourd'hui.
Devoit-il accepter pour venir joindre Eugene
Peut on à bras croisez plaire à ce capitaine
Que ne demeuroit-il pas en Vice-Royoté¹⁾
Plustôt que de sa race offusquer la beauté.
On a bien encore vu le Berger sur le trone
L'histoire de David en est sure et tres bonne
Mais de voir un d'Ormond ramener un troupeau
L'histoire en parlera dans un terme moins beau.
Triomphe Marlborouch d'un pareil Emissaire
Car tu n'étois point né pour si mauvaise affaire
Tout le monde te loue, et dedans l'Orient
On cherche des bijoux dignes de ton turban.

¹⁾ Salmonsens's Konv. Leks. XVIII, 1924: Ormonde blev Statholder i Irland 1702

De la Reine l'amour met d'Ormond sur la paille¹⁾
Son couroux²⁾ au contraire embellit ta medaille
Il ne me reste plus qu'à former ce souhait
Que Tu vive long tems heureux et satisfait.«

Holland overtog derefter alene Solden til det danske Hjelpekorps; men i Resten af Aaret havde Fransk-mændene Overtaget og Lüttichau's Regiment synes at have været uvirksomt, til det i Oktober lagdes i Vinterkvarter i Dendermonde (28 km. S. V. f. Antwerpen). Carl Adolph skriver saa: »Zu Endigung dieser Garnison wolte der Regiments Quartier Meister Brodersen, so sich ohnlängst verheyratet, zu Schiffe nach der Hagg zu seiner Liebsten gehen, verunglückte aber bey Antwerpen und ersoff, wurde also dessen Stelle beym Regiment vacant. In dieser Garnison habe mich das meiste mitt Mons. Bosen, der Zeitt Cornette beym Leib Regiment³⁾ divertiret.

Wegen der grossen Veränderungen in publicis und particulier Frieden zwischen Engelandt und Frankreich wurde gesaget, dass die Hälfpte des dänischen Corps aus Braband nach den Lande marchiren solte, und lieff auch endl. die Ordre dazu würckl. ein. Solcher zu Folge brach unser Regiment aus Dendermonde den 19. Febr. 1713 auff . . . Weillen kein Regiments Quartier Meister beym Regiment, so musste ich sowohl wehrenden Marches dessen Dienste mitt Vorausreiten und regulirung

1) Bringer til yderlig Armod.

2) Vrede.

3) C. Crone 1930. »Det Danske Rytteries Historie« : Livregimentet til Hest deltog i Felittoget i Modsætning til Livregimentet Dragoner.

der Quartiere, als nach der Zeitt mit Verferdigung der Abrechnungen, Geld holen etc. versehen, vor welche Mühe der 4 theil von der vacanten Gage zugenessen hatte.«

Hjemmarchen gik iøvrigt i nordøstlig Retning gennem Holland, over Rhinen 5. Marts nær Nimwegen og videre til Egnen om Bremen, hvor Regimentet kom i Kvarterer ca. 20. Marts. Herfra afmarcheredes 29. April 1714, Elben passeredes 1. Maj Vest for Altona og 6. Maj naaedes de bestemte Kvarterer i Burg paa Fehmern, hvorfra Regimentet 12. August blev forlagt til Husum og Omegn.

Saa fulgte Carl Adolph's 2. FELTTOG, som gik mod Svenskerne i Stralsund. Hans Regiment marcherede 10. Juni 1715 fra Husum Egnen gennem Rendsburg til Grande Heide ved den Holsten-Lauenburgske Grænse, hvor den danske Hær paa ca. 22.000 Mand mønstredes 15. Juni og derefter rykkede videre over Wismar til Stralsund, som naaedes 15. Juli.

I Journalen berettes saa: »Hier haben nach einigen Wochen die Königl. Preussischen Troupen, ingleichen die Sachsen, sich conjungiret und also campiret, dass die dänischen den linken Flügel, die Preussen in der Mitte und die Sachsen den Rechten von der Allürten Armée gehabt. Die beiden Königl. May. von Denemarck und Preussen seynd selbsten abermahl present gewesen, die Generale aber en chef von denen Dänen der Hertzog Carl Rudolf von Württemberg, von denen Preussen der Fürst von Anhalt Tessau, von denen Sachsen der Graff Wackerbarth. Die Stadt Stralsund wurde

gleich von einer Wasser Seite biss zur andern eingeschlossen und zur Ruhe des Lagers eine Linie gezogen. Die formale Attaque aber konte nicht gleich unternommen werden, weilien die Schweden sich sehr stark in See befinden und das Land Rügen, ingleichen die Insel Isedum und Ruden zuvor mussten emportiret seyn, um die preussische Artillerie herzubringen und die Stadt von Succurs aus der See abzuschneiden. Zu dem Ende dann die dänischen Esquadres, Flotte und Flotille, auslieffen, und die erstere schlug eine schwedische Esquadre total und bekam ihren Vice Admiral den Grafen Wachmeister gefangen. Die andere schlug die schwedische Haupt Flotte und wurden ihre beyden Admirals Lille und Henck tod geschossen. Darauff nahmen die Preussen und Sachsen die Insel Isedum und ginge hiernächst der dänische Admiral Sehested mit der Flotille zwischen Ruden und Rügen durch die Mehrengel in das so genante neües Tieff, woraus er zufor 9 schwedische Krieges Schiffe unter Commando des Vice Admirals Wilster schlug, davon 4 unter Ruden, die übrigen unter Rügen sich salvireten. Nach diesen 3 glücklichen See Actionen und immittelst angelangter Preussischer Artillerie wurden endlich den 20ten Octob. die Trancheen vor Stralsund geöffnet und den 27ten dito gingen die zur Attaque von Rügen destinirten 39 Esquadrons und 24 Battaillons alliirter Troupen nach Greiffswalde um alda zum Transport embarquirt zu werden. Die Cavallerie ginge zu Eldenau, die Infanterie aber zu Wieck zu Schiffe und wurde auff 10 Tage proviant und fourage zugleich eingeschiffet. Sie lagen aber von 5ten Nov. an biss den 14ten dito auff dem Wasser ohne zu landen, biss

sie endlich den Feind abusirten¹⁾), der seine Macht an der Örter gesetzt, wo er die Landung practicable hielte. Dadurch dan der H. Admiral Seehested Mittel gefunden endlich die Infanterie den 15ten dito bey Treschau²⁾) die Cavallerie aber zu Butbusch³⁾) zu deparquieren ohne einigen Widerstand zu finden. Dahero die Infanterie völlig ausgestiegen und sogleich eine Linie vor sich gezogen, die Cavallerie aber selbigen Tages nur 3 Esquadrons, nemlich 1 von Preussischen Gendarmes und 1 von ihren Derfflinschen Dragonern und eine Sächsische Esquadron. So bald der Feind hiervon Nachricht eingezogen, hatt er sich noch selbige Nacht zwischen den 15ten auff den 16ten dito in Marche gesetzt und ungefehr um 12 Uhr an unsere Vorposten gekommen. Nach deren Retirade er sogleich mitt der fourie den linken Fliegel⁴⁾), welchen die dänische Infanterie gehabt attaquirt, und solches zu 3en unterschiedenen mahlen. In welchen scharffen Gefechte der König von Schweden selbst von Pferde gestiegen seyn soll, und die spanischen Reitter von denen Ouverturen in die Grabens geworffen, wodurch er seine Leute um so viel mehr animiret. Allein er ist allemahl tapfer repoussiret, ja der König selbst vor seine Person blessiret worden, wehrender Action seynd obbenante⁵⁾)debarquirte Esquadrons ind die Flanquen der Feinde gefallen, darauff er sein völliges Retrait gemachet. Das jüdsche national Re-

1) abuser = narre.

2) Stresow.

3) Ogsaa Rytteriet landsattes ved Stresow, ikke ved Putbus.

4) Svenskerne angreb Forskansningens Fremspring nærmest højre Fløj.

5) Ialt var 5 Eskadroner landsat.

giment¹⁾) hatt in sonderheitt die fourie des Feindes ausgehalten und sehr woll gethan, davon der Obriste Holck²⁾) und der Major Manteiffeil getödet worden ohne die übrige grosse Anzahl der Toden und blessirten Officiers. Es ist also durch diesen complekten Sieg das gantze Land Rügen gewonnen worden.«

Derpaa følger nogle svenske Styrke- og Tabslister, »so viel man Nachricht einziehen können,« og der tilføjes: »Der Frantzösche Ambassadeur, Mons. le Comte de Croysi, welcher sich bey den König von Schweden befindet ist blessiret und sein silbern service geblündert worden. Der König von Dennemarck hatt die Schwedisch Officiers, so ihme zupor aus der Gefangenschafft desertiret und deren Nahmen an Galgen geschlagen gewesen auff einen von ihnen gethanen Fussfall sämbtl. pardoniret.

Nach dieser Descente ist das Regt. auff Rügen in die Cantonier Quartier gekommen, da ich mein Quartier in Bergen gehabt. Nach verflossenen 3 Wochen seynd wir in Pommern verleget worden, da wir anfänckl. in Engels-wacht, nachhero aber in Kents das Staabes Quartier bekommen.«

Carl Adolph's ovenfor citerede Beskrivelse viser sig ved Sammenligning med Generalstabens meget udførlige Beretning³⁾) at være rigtig i Hovedsagen og mange Enkeltheder. Jeg maa dog bemærke, at Scoutbynacht Gabel's smukke Sejr ved Fehmern over en svensk Eskadre under Grev Wachtmeister, som blev tagen til Fange, blev

1) Infanteri Regiment.

2) Moltke.

3) »Den store Nordiske Krig«, VII Bind (1922).

vunden allerede 24. April. Den danske Hovedflaade under Admiral Raben kom medio Juli til Rügen sammen med en af Viceadmiral Sehested kommanderet Flotille af platgaaende Fartøjer, som var egnede til Operationer i Farvandene (det saa kaldte »Binnenwasser«) mellem Øen og Fastlandet.

8. August optog Hovedflaaden sydøst for Rügen Kampen med den svenske Hovedflaade under Admiral Sparre, og det er rigtigt, at Svenskerne mistede bl. a. Admiral Henck og Viceadmiral Lillie; men taktisk set blev Kampen uafgjort, hvorimod den strategisk set gav Danskerne en væsentlig Fordel, forsaavidt som den svenske Flaade gik til Karlskrona for at reparere, hvorved den danske Flaade blev i Stand til uforstyrret at konvoyere en stor Transportflaade fra Grønsund til Swinemünde 8. September. Inden Overføringen af Tropper til Rügen kunde foregaa, maatte imidlertid Stettin Haff og Binnenwasser renses for Fjender, og dette udførtes i August og September af den danske Flotille, hvorefter de danske Transportskibe fra Swinemünde og preussiske fra Stettin i Oktober samledes i Dänische Wick ved Greifswalde (35 km. S. Ø. f. Stralsund) og i de første 11 Dage af November tog om Bord de Allieredes Landgangs Korps paa 35 Eskadroner, 24 Bataljoner og 26 Kanoner under Kommando af Fyrst Leopold af Anhalt-Dessau.

Efter Kampen ved Stresow 16. November slap Karl XII og en Del af hans Styrke over til Stralsund fra Altefähr, hvor Resten Dagen efter kapitulerede til de Allieredes Rytter. Med Rügens Erobring var Stralsund's Skæbne afgjort, og Garnisonen overgav sig 24. Decem-

ber, efter at den svenske Konge to Dage iforvejen var undsluppen ad Søvejen.

Af 2. jyske Rytter Regiment's 4 Eskadroner deltog kun 2 i Ekspeditionen mod Rügen, medens de 2 andre først overførtes efter Erobringen. Carl Adolph oplyser ikke, ved hvilken af disse Lejligheder han kom til Øen; men hans smaa Misforstaaelser tyder paa, at han ikke var med ved Stresow.

Fra Pommern afmarcherede Regimentet 1. Juli 1716 og naaede gennem Hertugdømmerne og Fyen 18. August til en Lejr udenfor Kjøbenhavn, hvor Frederik IV og Czar Peter samlede en dansk-russisk Hær »um eine Descente auff Schonen vorzunehmen, welches aber vor dieses mall nicht vor sich gegangen ist«, fordi Czaren havde faaet Betæneligheder og ønskede Foretagendet opsat hvad bevirkede, at Planen slet ikke realiseredes. De russiske Tropper indskibedes i Oktober, og derefter gik den danske Hær i Vinterkvarter. Lüttichau's Regiment marcherede 10. November fra Lejren og naaede sine Kvarterer 22. November med Staben i »Wedel« d. v. s. Vejle.

Ogsaa Carl Adolph's 3. FELTTOG gik mod Svenskerne. Efter et mislykket Angreb paa det søndenfjeldske Norge i 1716 forberedte Karl XII sig paa et nyt Indfald, og den norske Hær forstærkedes fra Danmark bl. a. med Lüttichau's Regiment, som 7. August 1717 marcherede fra Kvarteret ved Vejle Nord paa.

Carl Adolph var »wegen verferdigter Mundur annoch in Hamburg«, hvorfra der den Gang ofte anskaffedes Klæde, Baj, Lærred og finere Varer til Hæren, da Ind-

køb her hjemme var langt dyrere¹⁾). Han forlod saa Hamburg 6. August med en Transport paa ikke mindre end 32 Vogne og indhentede Regimentet 15. August i Aalborg, hvorfra der, efter at Munderingssagerne var uddelt, afmarcheredes til Fladstrand (Frederikshavn). 1. September fuldførtes dér Indskibningen af baade Lüttichau's Regiment og 3 Infanteri Bataljoner, 3. September gik Transportflaaden under Sejl og landede næste Dag i Norge nær Larvik, hvorfra der efter endt Udskibning afmarcheredes 10. September over Bragernes (Drammen), »welche eine der besten Kauffstädte in Norwegen ist,« og Kristiania til Skedsmo²⁾ Sogn, hvor Regimentet ankom 20. September og blev indkvarteret.

Om Norge skriver Carl Adolph, at det »ist durchgehens felsig und steinig, daher die Wege so immer bergab und auff gehen; sehr difficil seynd in sonderheitt auff den Kongewege der Angers-Klewe³⁾, es hatt wenig Acker und fourniret wenig Gedreyte, hingegen eine grosse Menge Holtz, welches gegen Gedreyde das grösste Commercium macht. Die Einwohner seynd ziemlich raisonnabel, ihre Häuser von lauter Holtz, doch logabel gebauet, welche sie sehr reinlich halten«.

26. December brød Regimentet op fra Skedsmo og marcherede over Kristiania, Moss og Frederiksstad til Ullerø⁴⁾, hvorfra det 4. Januar 1718 med 20-30 Mand besatte en Postering ved Svinesund, som langs den svenske Grænse førte ind til Frederikshald. Om et Besøg dér

1) Generalstaben: »Den store Nordiske Krig«, X Bind (1934), S. 204.

2) 20 km. N. Ø. f. Kristiania.

3) 20 km. S. f. Drammen.

4) 12 km. S. Ø. f. Frederiksstad.

skriver Carl Adolph, at han har »die Vestung gesehen, welche auff einen hohen Felsen gelegen ist. Die Stadt an sich ist offen, schlecht, aber mitt einen guthen Haffen versehen«. Kort efter »ist der Rittmeister Schultz ein sehr intimer Freund von mir gestorben und in Ulerøe Annex Kirche begraben worden«. 14. April red Carl Adolph fra Ullerøe forud for Regimentet (altsaa for at ordne Indkvartering) over Moss og Enebak¹⁾ til Skedsmo, hvor Staben atter indkvarteredes 17. April.

Imidlertid maatte der igen skaffes Munderingssager fra Hamburg, hvortil Carl Adolph 31. Maj afrejste over Kristiania-Larvik-Fladstrand; han blev i Hamburg fra 17. Juni til 10. August og kom tilbage til Norge 18. September. Han opgiver ikke, hvor han landede; men det har rimeligvis været i Larkollen²⁾, hvortil der kom flere Transporter fra Danmark og hvorfra han havde kortest og bekvemst Vej til Opsund³⁾; her udleverede han Munderingssagerne og kom saa i Kvarter i Rakkestad⁴⁾.

Derfra skulde Regimentet i November atter til Grænseposterings Tjeneste; men i den Maaned foretog Karl XII sit nye Indfald i Norge⁵⁾ med 3 Kolonner, af hvilke den midterste under Kongens personlige Kommando 15. November naaede frem til Fæstningen Frederikssteen. Den norske Hær var delt i det Smaalenske Korps, som skulde forsvare den sydlige Grænse mod Bohus Len, Dalsland og Syd-Värmland, og det Oplandske Korps, som havde Forsvaret videre Nord paa af

1) 28 km. S. f. Skedsmo.

2) 10 km. S. f. Moss.

3) Overfartsted over Glommen, 30 km. Ø. f. Larkollen.

4) Ø. f. Glommen, 35 km. N. f. Frederikshald.

5) Generalstaben: »Den store Nordiske Krig«, IX Bind (1932).

Värmlands Grænsen. Mod Ordren forlod førstnævnte Korps uden Kamp sine Stillinger og gik 18. November bag Glommen, hvorfor Lüttichau's Regiment ikke kom paa Grænsepostering men blev forlagt til Egnen Nord-vest for Frederiksstad. Derfra marcherede det 27. November Nord paa og kom i December til Skedsmo, hvor Carl Adolph ved Forkølelse fik »eine fliegende Gicht . . . und 8 Tage bettlägerig gewesen bin«. Efter Karl XII's Død foran Frederikssteen sent om Aftenen 11. December og Svenskernes umiddelbart derpaa følgende Udmarch af Norge gik Hæren i Vinterkvarterer og Lüttichau's Stabskvarter var fra 5. Januar til 26. Juni 1719 i Gjerdrum lidt Nord for Skedsmo.

Det blev saa Frederik IV's Tur at gøre Indfald i Bohus Len og han koncentrerede Hovedstyrken af den norske Hær ved Frederiksstad, hvortil ogsaa Lüttichau's Regiment naaede 1. Juli. Hæren blev saa 13. Juli skudt frem til en Lejr ved Røneskilen Nord for Svinesund, passerede dette Sund en Uges Tid efter og gik i Lejr paa svensk Grund nær Strømstad, hvor 29. Juli »Victorie geschossen worden wegen des von Vice Admiral Torenschiolds erhaltenen Sieges der Einnahme von Marstrand«. Ret overraskende gav Kongen 8. August Ordre om Hærens Tilbagegang og Opløsning efter endt Mønstring, ved hvilken Lüttichau og hans Major hver maatte bøde 10 Rdl., fordi der manglede 1 Mand, saalunde var Taksten¹).

Regimentet brød op 24. August og marcherede tilbage over Frederiksstad og Moss til Larkollen, hvorfra det 14.

¹) Generalstaben: »Den store Nordiske Krig«, X Bind (1934), S. 142.

September blev sejlet til Fladstrand og saa over Randers naaede de beordrede Kvarterer med Staben i Vejle 1. Oktober. Dets Virksomhed under Felttoget havde jo indskrænket sig til Frem- og Tilbage-marcher med dertil hørende hyppige Kvarterskifter, hvilket skyldtes den temmelig uenergiske Krigsførelse men nok ogsaa i nogen Grad Vanskelighederne ved at skaffe Foder til de 650 store Rytterheste.

5. Juni 1720 blev Regimentstaben forlagt til Horsens, og 26. Maj 1722 fik Carl Adolph Garnison i Randers.

Medens han under de første tre Felttog havde været en ung ugift Mand, var han 44 Aar og havde Kone og Børn, da han 17. April 1734 rykkede ud fra Randers til sit 4. FELTTOG, idet hans Regiment hørte til det Kontingent paa 6.000 Mand, som under Generalløjtnant Mørner's Kommando var udlejet af Christian VI til den tyske Kejser Carl VI for Tjeneste i Rhinegnene mod Franskmændene under den polske Tronfølgekrig¹).

Regimentet kom kun i ringe Grad i Ilden, og dets Chef Generalmajor Kaas berettede²) i den Anledning: »Uagtet nu i disse begge Campagner ingen Batailler leveredes, haver man dog aldeles ingen Aarsag at tale om disse Campagner, som af nogle uforfarne sker, med en Slags Foragt; thi . . . det er ei Bataillerne i sig selv, men meget mere de foregaaende Ting, fortræffelige Indretninger, Marcher og Anstalter, hvoraf det meeste læres.« Endvidere meddelte han: »Regimentet blev af mig hiembragt i den ypperligste Tilstand, endskiønt vi maatte

1) og 2) H. D. Hansen 1920: »4. Dragonregiment«, S. 23 og 24.

marchere saa got som om Vinteren og mit betroede Regiment frem for de andre Cavalerie-Regimenter gjorde den længste Tour baade paa Ud- og Hjemmarchen.« Disse Udtalelser af en General, som iøvrigt havde tjent sig op fra Menig og udmærket sig i Krig, forklarer, hvorfor Carl Adolph's og andre Beretninger maa give Indtryk af, at det her i endnu højere Grad end i Norge næsten kun kom an paa at marchere. Det var en Tendens i Tiden; Dagsmarcherne var smaa, Rastdagene mange og Vinterkvartererne lange. Dertil kom, at Prins Eugen af Savoyen, som kommanderede den kejserlige Hær, var fyldt 70 Aar og de franske Marchaller lidet aggressive.

Carl Adolph anfører ca. 175 forskellige Steder, som Regimentet passerede under dette Felttog; jeg har med Besvær fundet de fleste paa Kortet, men et Uddrag turde være nok. Fra Randers marcheredes Syd paa til Holsten, hvor det danske Korps paa 3 beredne og 2 Fod Regimenter formeredes og 13. Maj passerede Revu for den kejserlige Ober Kriegs Commissair, hvorefter 18. Maj »ginge die Keysserl. Verpflegung mitt fourage und Brodt an. Die Gages aber hatt die Crone Dennemarck beständig bezahlet«. 21. Maj gik Regimentet over Elben ved Blankenese, marcherede et Stykke langs Weser Flodens nedre Løb, derpaa mellem denne Flod og Rhinen til Frankfurt am Main og videre over Heidelberg til den kejserlige Lejr ved Wiesenthal¹⁾, som naaedes 2. Juli.

I Rhinegnene var Krigen begyndt i Oktober 1733²⁾)

1) 26 km. S. V. f. Heidelberg.

2) P. Massuet (Amsterdam 1736-37): »Histoire de la dernière guerre.«

med Franskmændenes Erobring af Fortet Kehl paa højre Rhinbred lige overfor Strassburg, hvorefter de gik tilbage over Floden, medens de Kejserslige koncentrerede en Hær ved Heilbronn¹⁾). Fra Vinterkvartererne brød de franske Hære saa op i April 1734, ved Mosel Floden besatte de bl. a. Trier, medens Hovedhæren atter gik over paa højre Rhinbred, fordrev 4. Maj de Kejserslige fra Stillingerne ved Ettlingen Syd for Carlsruhe og marcherede saa Nord paa mod Fæstningen Philippsburg²⁾), under hvis Belejring Prins Eugen med den kejserslige Hær i Juni fra Heilbronn rykkede nærmere mod Rhinen og slog Lejr ved Wiesenthal.

Efter at Fæstningen Philippsburg havde kapituleret 18. Juli til Franskmændene, gik disse atter tilbage til venstre Rhinbred og demonstrerede Nord paa mod Mainz, hvorfor Eugen fulgte efter paa højre Rhinbred, og Kaas' Regiment kom derved 8. August nær op til Main Flodens Udløb i Rhinen. Franskmændene gik imidlertid tilbage Syd paa, og de Kejserslige fulgte atter efter og kamperede ved Heidelberg 18. August. I den følgende Uge satte Franskmændene paany over Rhinen og etablerede sig omkring Rastatt³⁾); men i September trak de sig tilbage til Egnen om Speyer og Worms Vest for Rhinen og i Oktober gik Hærene i Vinterkvarterer.

Fra Lejren ved Heidelberg brød Kaas' Regiment op 4. Oktober og marcherede til Landet Nord for Main Floden, hvor det endelig efter lange Marcher faldt til

1) 50 km. S. Ø. f. Heidelberg.

2) 27 km. N. f. Carlsruhe.

3) 23 km. S. V. f. Carlsruhe.

Ro 12. November ved Datten¹⁾). Herfra afmarcheredes 9. April 1735 Syd paa og med forskellige Kantonnementer undervejs naaedes 21. Maj Egnen mellem Heidelberg og Rhinen, hvor Regimentet gik i Lejr.

22. September samledes det danske Korps og indgik i en kejserlig Armé paa ca. 40.000 Mand, som under General Seckendorff rykkede Nord paa, gik over Rhinen 28. September ved Mainz og derefter mod Vest til Mosel Floden, som passeredes ovenfor Mühlheim²⁾). Den franske Hovedhær havde i 1735 ligget temmelig uvirksom — undtagen hvad Furagering og Plyndring angik — først Syd for Mainz og fra Slutningen af August Syd for Worms, indtil den, alarmeret ved de Kejserliges Fremstød langs Mosel Floden, marcherede til Trier og Nordøst for denne By paa venstre Moselbred foretog et forgæves Angreb paa de tyske Stillinger ved Salm Bækken (Klausen) 20. Oktober. Derefter gik Franskmændene tilbage til Trier, og de Kejserlige fulgte efter; men 5. November indstilledes Fjendtlighederne, efter at der var sluttet Vaabenstilstand mellem Kejseren og den franske Konge.

6. November forlod det danske Korps Arméen og marcherede Nord paa til Omegnen af Ürdingen ved Rhinen Øst for Crefeld, hvor Kaas' Regiment 27. November gik i Vinterkvarter. Da dette maatte skiftes, rejste Carl Adolph 30. December til Køln for at besøge Afregning og indhentede saa Regimentet 6. Januar 1736 nær den hollandske Grænse, som passeredes 12. Januar, hvorefter Regimentet over Maastricht 16. Januar naaede

1) 110 km. N. V. f. Frankfurt a/M.

2) 33 km. N. Ø. f. Trier.

det nye Vinterkvarter ved Liège, hvor ogsaa de 2 andre danske beredne Regimenter indkvarteredes. »Madame Gulemann ist unser Banquier und Mons. de Fricke Liverrantour der fourage gewesen.«

2. Maj tiltraadtes Hjemmarchen, Rhinen passeredes 9. Maj mellem Köln og Düsseldorf og over Bremen og Altona naaedes Kolding 11. Juli. Derfra rykkede Regimentet videre over Fyen til nye Standkvarterer i Slagelse og Antvorskov, hvorimod Carl Adolph drog til Randers »bey meiner Familie, die ich, Gott sey Danck, bey allen wohlseyn, zu meiner grossen Freude wieder forandt, und also war ein Zug von vieler Mühe und fatigue glücl. geendiget«. 13. August forlod han, Familien og Børnenes Informator Randers og kom to Dage efter til Slagelse, hvor han laa i Garnison Resten af sin Tjenestetid.

FAMILJELIV OG DØD.

Paa Viborg Snapsting afgjordes Pengeforretninger men sluttedes nok ogsaa Kærligheds Handler; thi dér hændte det Anno 1722, at Gud Amor saa sit Snit til at faa Ram paa en 19 aarig Thylands Pige og den 32 aarige Regimentskvartermester, hvis egne Ord giver bedst Besked herom. »Den 15^t April ging ich auff den Schnabsding nach Wiburg, wohin ich mich mitt d. H. Regtm. Quartiermeister Kruse beschieden hatte. Daselbsten hatte ich die Ehre dessen Liebste und die Frau Assessorin Moll-drup von Westerwicks-Kloster, als seine Schwieger Mutter, und deren Jungfer Tochter Cornelia Beckers Moll-

drup öffters zu sehen auch d. H. Assessor Molldrupselbsten zu sprechen. Durch die tägliche Conversation seid den 16^t 17^t und 18^t dito fand ich diese Jungfer sehr artig und modest in ihren Umgange und verspührete sehr viele Vernunfft und guthe Conduite, sambt einen serieusen Wesen bey ihr. Sie sprach auch ziemlich teüdsch und ein wenig frantzösisch. Wahr von Persohn wohl gemacht und könte zwischen mittelmässigen Spiegeln passiren. Ich konte mich nicht gantz indifferent gegen selbige conserviren, sondern ihre guthe Arth zu leben inspirirte mir solche sentiments, die ich in kürtze zimlich passioniret befande. Den 19^t determinirete meine Regung zu einer würlliche Liebe und mich zu der vorhin inegehabten Resolution, ihr die Mariage zu proponiren, auch solche künfftig, fals sie doppiren¹⁾ sollte, zu volzühen. Als wozu ich vorhin noch niemahls, so lange ich gelebt, im Ernst resolviren gekundt.«

Paa dette spændende Punkt maa jeg indskyde nogle Bemærkninger. I Vestervig Kirkebog kaldes den unge Dame nemlig ved baade sin Daab 23. November 1702 og sit Bryllup med Carl Adolph 7. Maj 1723 *Cornelia Mollerup*, og det var altsaa hendes rigtige Navn. Naar Fornavnet Beckers blev brugt, har det muligvis været i Erindring om den hollandske Enke Cornelia Bicker Irgens, som 1690 bortforpagtede og 1698 solgte Godset Vestervig Kloster til Kammerassessor Peder Nielsen Mollerup, f. 1651 i Landsbyen Mollerup i Aarhus Stift, † 1737. Han skal selv have kaldt sig Mollerup, og først efter Godsets Ophøjelse til Stamhus 1731 og Nobilitering

1) Det franske doper = stimulere.

s. A. af hans to dalevende Sønner Jens og Johan skal Slægten have kaldt sig Moldrup¹⁾).

Carl Adolph skriver videre: »Hatte ich nun diesen, mir so liebenswürdig scheinenden Frauenzimmer vorhin unterschiedene Douceurs gesaget, woraus sie eine guthe Neigung vermutlich geurtheilet; so bekänte ich ihr diesen Tag meine gantze Endschlüssung, und bath, fals sie meine treue Liebe mitt aufrichtiger Gegen Gunst belohnen wolte, mir dazu die Hoffnung, sambt der Erlaubniss zu geben, die Frau Mutter würcklich um sie anzusprechen. Die fernere Vorstellung, dass die Abreise einstünde und uns gänztl. separiren würde, veruhrsachte endlich, dass die artige Molldrupsich declarirte, wenn es die Approbation ihrer Ältern fände, wolte sie mir nicht wiedrig seyn, daher ich dann auch mitt ihrer völligen Einwilligung bey der Mamma zuzuforderst anwerben möchte.

Von diesen meinen guthen Glück gab ich Mons. Krusen und dessen Liebsten getreüliche Parth, welche mir ihre Genehmhaltung und Freundschaft versicherten, auch zu meinen Vergnügen ihr Möglichstes beyzutragen versprachen.

Solchemnach thatt ich den 19^t April morgens gegen 11 Uhr meine würckliche Anwerbung an die Frau Assessorin auff Mons. Krusens Zimmer, konte aber kein positives Ja erhalten, sondern musste mit der Antworth zufrieden seyn: diese Sache wäre von grösserer Importance, als dass so geschwind darin consentiret werden könnte. Zudeme dependirete es bloss von ihrem Manne.

1) Samlinger til Jydsk Historie og Topografi, 3. Række, III Bind (1901).

Währe es von Gott versehen, so würde sichs, mitt Beyhülffe der Zeitt wohl geben.

Hier war ich dan in Furcht und Hoffnung gesetzt, Mad. Krusen aber unterstützt meine Partie, thatt auch an d. H. Assessor selbst die Proposition, und erhielt fast gleiche Antworth, die sie mir communicirete.

Den 20^t April geschahe von dieser gantzen 'Gesellschaft der Auffbruch und ich erhielt die Erlaubniss von d. H. Assessor ihnen auff Westerwick zu besuchen.« Samme Dag returnerede Carl Adolph til Horsens og fik som før nævnt fra 26. Maj Garrison i Randers, i hvilken By han 4. Juli saa »die Fr. Assessorin und Jungfer Moldrup«; men 13. Juli fik han underhaanden den ubehagelige Meddelelse, »dass die General Majorin von Levetzau umb selbige für den Capitain Hammer solleniter angeworben hätte.«

1. Oktober rejste han dog ufortrødent til Vestervig, »woselbsten d. H. Regtm. Quartiermeister Kruse und dessen Frau Liebste sich bereits eingefunden hatten. Ich blieb daselbsten biss den 14^t dito und setzte meine Sache bey der Mamma und Jungfer Tochter auff guthen Fuss. Der Vatter aber, welcher gantz andere Absichten hatte, schlug mir anfänglich alles ab, gab aber nachero besser Kauff und reservirete sich die Resolution erstlich mitt den neuen Jahre zu geben. Ich retournirete demnach mitt guther Hoffnung nach Randers. . . .

Den 28^t December reissete ich abermahls nach Tüe und gelangete den 1^t Jan. 1723 auff Westerwieck an. Den 2^t hielt ich en particulier bey d. H. Assessor Per Nelsen Moldrup umb seine Jf. Tochter Cornelia Beckers Moldrup nochmahls an, und erhielt in dieser glüickl.

Früh Stunde sein vollkommenes Consentement, sowohl als von dessen Frau Liebsten. Es wurde demnach den 4^t Jan. eine fornehme und nombreuse Gesellschaft auff Westerwick Kloster tractiret und das mir ertheillete Ja ! worth solenniter publiciret.

Ich hielt mich hiernächst bey meiner Liebsten bis 19^t Jan. auff und reiste den selben dito ab, und gelangete, Gott sey dafür gelobet, den 22^t Jan. in Randers, nach erwünscheter Expedition, an. Den 20^t Martii reissete abermahls von Randers nach Westerwick, von dar den 2^t April zurück en Compagnie meiner Schwieger Ältern und meiner Liebsten nach Wieburg und von dar den 13^t April nach Randers zurücke . . .

Den 1^t Maij reiste ich abermahls nach Westerwick und den 7^t Maij vollzoh ich meine Hochzeit, da ich dan des Nachmittages umb 3 Uhr in der Kirche zu Westerwick von dortigen Pastor H. Anders Winding copuliret wurde. Den 18^t fuhr ich von Westerwick und gelangete den 22^t in Randers sambt meiner Frauen an.

Hier vermeinete ich nun, dass nach Göttlicher Providence meine zeitliche Wohlfarth einen wahren Anfang gewonnen hätte, dan mein Schwäger Vatter hatte würcklig über 1400 tonnen Hardtkorn und noch bey 30.000 Rdl. Capital auff Renten stehen, und war bereits 72 Jahre alt und Podagricus in höchstem Grade. Und ob zwar 3 Söhne und 5 Töchter an lebenden Kindern da waren, so schätzete man doch das sämbtl. Vermögen meines Schwäger Vatters über 100.000 Rdl. weshalb ich dan nach Vatter und Mutter tode ein Schwester Loss von mehr dan 8.500 Rdl. hoffen kundte.

Allein der Mensch denckst, Gott aber lenckst, worüber

alle Menschliche Bemühung oft fruchtlos und alle vor-nünftige Messures krebesgängig werden.

Mein Schwäger Vatter gab mir nächst einigen Braudt Kleidern und Leinenzeuch etc. 500 Rdl. Cour. Möbel-gelder und 1.000 Rdl. dänische Cronen¹⁾ zur Aussteyer, wovon er mir hernach eine Rechnung zusammen formirete von 2.300 Rdl. Cour. Da ich aber ex propriis zu Anschaffung meiner Bräutigams Kleidung und Equipage item Kudsche und 4 Pferde incl. den überreichten Presenten mehr dan 1.500 Rdl. Courant angewendet, so hatte ich fürs erstere an Barschafft wenig oder nichts ausgewonnen. Und es halff mir nicht, dass meine Schwä-ger Ältern reich waren. Der Schwäger Vatter war eines Bauren Sohn und hatte daher, aus Mangel von Educa-tion, wenig Conduite, bey dem, nächst gesunden guthen natürlichen Verstande und starker Kändniss des Land-wesens, als wobey er seine Mittel erworben hatte, eine mercklige Rusticité und ausserordentliche Opiniatrité re-gierete, wodurch er dan die gantze Weldt desobligirete und sich gehässig machte. Anfänkl. war er Schreiber auff einer Ambt-Stube, dan fuhr er für Schiffer und negotiürete, endl. war er Reittvoigt auff Westerwick Klo-ster, welches der mahlen einen Holländer zugehörete. Dieser war unglücklich zur See und machte Banquerud, bey dieser Occasion schmidete er sein Eisen, dan er nahm das Guth erstlig in Bacht und kauffte hernach die Creditores aus, indem er als Reittvoigt und Verbach-ter nach seinen Geständniss 4 à 5.000 Rdl. gewonnen hatte, wozu er einige tausend borgete und eine Obliga-

1) 1 Crone Daler var lidt mere værd end 1 Rdl. Kurant.

tion in Holland item eine in Hamburg mitt so wenig an sich kauffte, dass er über 20.000 Rdl. davon profitirete und dadurch Eigener von Westerwick und allen dependencen wurde, wobey er sich dann successive biss zu obgesetzten Vermögen poussiret. Die Schwäger Mutter war des Burgemeisters Larsby¹⁾ in Arhuss tochter zur Zeitt meiner Heyrath 48 Jahr alt, sonsten eine, nach ihrer Art, feine und politische Frau, die auch vielleicht auff die 2te Mariage gedencket. Bey sogestalten Gemüthern fiel ut supra die erstere Rechnung gegen mein Vermuthen klein und fast unbillig für mich aus, doch hielt ich anfänckl. guthe Contenance.

Da aber die Göttl. unerforschlige Vorsehung meinen Schwäger Vatter straffen zu wollen schien, machte es sich bösse Leüthe angelegen seyn liessen, ihme bey den König Friderico 4to anzugeben ob habe er einen seiner Unterthanen in Bohlnischen Bock²⁾ 12 Stunden liegen lassen, wovon er gestorben, item dass er den Klittack³⁾ verwüsten lassen etc. So wurde ihm, kurtz nach celebrirten meinen Jaworth der General-fiscal mitt Königl. ordre zum Process ins Hauss geschicket.

Mein Schwäger Vatter hielt zwar anfäncklig die Sache von keinen Wehrt, und tröstete sich seines guthen Gewissens, wolte auch von keiner Politique zum heimligen Bestechen und Detournierung des Unglücks wissen, ob schon insonderheitt ich demselben offt und deutl. fürmahlete wie es bey dergleichen fiscalisierung nicht nach den Cathegismo, sondern privat Nutzen und Intriguen

1) Navnet var vistnok Laasby.

2) Den »polske Buk« var en særlig haard Krumslutning.

3) Rørplante, som holder paa Flyvesand (Klittag).

herzuzugehen pflegte. Ich drunge auch sofort in Anfange auff eine resonnabelere Aussteyer, und thätt heilsame Vorschläge, allein des alten Mannes inveterirter Eigensinn warff alles übern Hauffen, und ich wurde gegen ihm sehr missvergnüget.

Immittelst lieff dieser fatale Process durch ein gantzes Jahr mitt grossen Kosten endlich dahin aus, dass 7 Commissarien ihme unter andern die Confiscation der Helffte alles Vermögens zuerkandten, und der König confirmirete dieses Urtheil. Hier wurden nun meine ehemahls gegebenen Consilia zu späth bedrachtet und bedauret und mein am Bodagra gäntzl. darnieder liegender Schwäger Vatter verlangete nunmehrö dass ich nach Coppenhagen gehe und ein Accommodement bey Hoffe negotiiren möchte. Ich begab mich darnach den 9^t Martii zusambt meiner Schwäger Mutter und Mad. Krusin aus Randers nach Coppenhagen und erhielt durch Unterhandlung des H. Ober Hoff Marchals von Holstein den unglückseeligen Königl. Pardon, dass zum gäntzl. Abkauff zu erkandter Confiscation und was damitt connectirete, 30.000 Rdl. Cour. ad fiscum¹⁾ erleget und unsern 3 Commissarien à parto salariret werden solte, womitt ich dan Ausgang Aprilis 1724 retournirete. Die Familie war mitt meiner Conduite, nach habender Uhrsache, zufrieden, ich aber nicht mitt diesen wiedrigen Glück, wodurch das fundament zeitlicher Wohlfarth abermahls wackelte.

Alles Unglück und alle damitt verknüpfete bittere Sorge hatten dennoch nicht verhindert, dass die zwischen

¹⁾ til Statskassen.

mir und meiner Frauen herrschende Harmonie unsere Vertraulichkeit dahin gebracht, dass sie sich gesegneten Leibes befand. Sie wurde auch den 6^t Maij nach Mittags umb 2 Uhr An. 1724, nach zimligen Schmerzen, eines gesunden Sohnes durch Göttl. Hilfe glücklich entbunden. Dieser wurde in Randers durch d. H. Probst Brehmer den 11^t Maij d. a. Morgens umb 11 Uhr in der Kirche, auff guth Lutherisch der Christl. tauffe einverläubet und *Casper Peter Rothe* nach seinen beyden Gross Vättern genennet. Seine tauffbadten waren d. H. General Major von Lüttichau Ritter von Dannebrock, d. H. Rittmeister Irminger und d. H. Rathman Budts. Die Fr. Assessorin Moldrup, so ihm zur tauffe gehalten, die Madame Krusin und das Fräulein von Lüttichau.

Bey Endigung alles diesen fand ich Vergnügung und Sorge stedtig meliret und meine Gedanken gingen oft streitend durch einander, wenn ich überlegte, dass ich eine arme Mutter, welche bittere fata, ohne ihre Schuld paubre gemacht hatte, einen ungerathenen Bruder, unbillige Schwäger Ältern, nicht genuchsam versorgete Frau, ein unmündiges Kind, und so harte Verluste gehoffter Mittel, zu einer Zeitt und auff einmal hatte. Diese Gemüths Revolution continuirte immerhin, und wurde zu weillen nicht wenig vermehret, wann ich sahe, dass alle meine, seidt obigen, formirten Projecte evanuirten, welche ich einer weitteren Befoderung halber, so wohl immediaté bey dem König selbst, als bey unterschiedenen Ministris ins Werck zubringen, suchte.

Endlich reissete ich den 4^t April 1725 nach Wieburg auff Begehren meiner Schwäger Mutter und halff den

Rest der ut supra accordirten 30.000 Rdl. auszahlen, welche d. H. Assessor Kerulff und Bürgermeister Christen Knutzen Rawen in Empfang nahmen, als die dazu von d. H. Obersecretair München¹⁾ bevollmächtigt waren. Einige wolten unter der Hand wissen, ob habe der König von obiger Summa 20.000 Rdl. an d. H. Ober Hoff Marchal nacherigen Presidenten in Commerce-Collegio, von Holstein, item 5.000 Rdl. an besagten H. Obersecretair geschencket, und so den Rest an die Königl. Commissarien pro salario gegeben. Wan dem also, wäre die Reflexion zu machen, dass es merckwürdig, dass der König, zu jetzigen Geldmanglenden Zeitten, da er doch sonsten for Kleinigkeiten interessiret ist, eine so considerable Summam wegschenckete, und zwahr an forbe-nahmbte von Holstein und Munchen, item Commissarien Justitz-Rath Sörup, Etats-Rath Ratelow, Cantzeley-Rath Kier und Gen. Fiscals Gevollmächtigten, den Assessor Kerulff, als welche just die heimlichen Angeber und theils Selbsterfinder dieser eclatanten Fiscalischen Chicane und auch darinnen Königl. Richter seynd, welches dan in Schluss scheineth, dass der König gleichsam die Hände von diesen sündig erpresten Bluthgelde waschen, und an unseren Verderb unschuldig seyn will.

En fin obige 30.000 Rdl. wurden complett in diesen Schnabesding endrichtet, auch meines Schwäger Vatters Commissarien H. Etats-Rath Paulsen, Justitz-Rath Helversckau und Landsdommer Reinberg, item der Advocatus Foss, jeder mitt 300 Rdl. contentiret, und finaliter alle Unkosten abgetragen, womitt in Summarum

¹⁾ Antagelig Oversekretær Mönichen i Danske Kancelli.

Summa wenigstens 3 biss 34.000 Rdl. Cour. verlohren gingen.«

Om den Mollerup'ske Proces har Jeppe Aakjær skrevet en Afhandling¹⁾, som i Hovedsagen bekræfter Carl Adolph's Fremstilling, idet Kommissionen dog i første Instans synes at have fradømt Mollerup »al sin Boeslod« og ikke blot Halvdelen. Ogsaa ifølge Aakjær hviler der imidlertid en vis Mystik over Sagen, som i hvert Fald endte med nævnte store Bøde plus Sagsomkostninger, ialt henved 550.000 Kr. i vore Penge, men dog langt mindre end selv Halvdelen af de ca. 100.000 Rdl., som altsaa efter Carl Adolph's Skøn ejedes af Mollerup. Denne synes derfor under Forhandlingerne i Kjøbenhavn at have haft en særdeles god Advokat i Carl Adolph, hvis Udtalelser iøvrigt ikke tyder paa, at han ved denne Sag vandt Gunst paa højeste og højere Steder — og egentlig heller ikke hos Mollerup, som dog i Betragtning af den eenstemmige Kommissions Dom næppe havde haft helt rent Mel i Posen.

Efter at have afsluttet Forretningerne i Viborg rejste Carl Adolph 13. April tilbage til Randers, og i Journalen udtrykkes hans Sindstilstand saaledes: »Hiernächst fand ich mein Verhänkniss auch darinnen seldsam, dass ich meinen Schwäger Vatter, wie hart er sonsten war, en faveur meiner Schwägers unterschiedlig beweget hatt ihnen nahmhafter Geld Summen zu geben, allein for mich selbsten konte ich nichts erhalten, sondern er pflegte mir, bey derogleichen Gelegenheitt, wohl gar zu sagen: Ich würde sonder dem woll in der Welt fort

¹⁾ Samlinger til Jydsk Historie og Topografi, 3. Række, III Bind (1901).

kommen, indem — wie er sonder mein Verdienst sagte — ich von Gott den Verstand und Wissenschaften erhalten hätte, welche zu grossen Chargen hinlangeten, und darumb müsste er denen übrigen, so ein gleiches nicht hätten, mehr helfen etc. Ich wünschete demnach oft, dass die frembte honette Welt so guthe Meinung von mir hegen möchte als mein Schwäger Vatter. Bey dessen Verbleiben aber, fand ich, dass mir dasjenige, was sonst ehrlichen Männern helfen kan, auff gewisse Maasse schädlich war.

Ich harmete mich demnach oft und ich beginge in meinen Gemüth nicht wenig desperate und dem Himmel selbst zu wieder seyende Gedanken, biss ich endlich, durch die Gnade Gottes, mich recolligirete und insoweit zu frieden zu geben suchte, dass ich die Hoffnung zu grossen Mitteln zu kommen verlohren, und zu grossen Chargen zu gelangen gar auffgeben, de resto aber mein weniges Glück und geringes Wessen dem Allmächtigen anheimstellen, und so die künfftige gerechte Ahndung, des von obigen gewissenlosen Männern und bössen Bursen den Moldrupschen Hausse angethanen Unrechtes, mitt Gelassenheit abwarten wolte.

Den 18^t Maij 1725 langete meine Frau Schwäger Mutter zusambt ihrer Tochter, so an d. H. Pastor Winding verheyraethet war, bey mir in Randers an, welche nach Wedel zu Madame Krusin gedachten umb selbiger bey ihrer forstehenden Niederkunfft zu assistiren.

Weillen nun meine Frau sich auch keine Stunde mehr sicher wuste, als blieben sie beyde, auff mein Ersuchen, bey mir umb meiner Liebsten Endbindung abzuwarten, die dan auch den 22^t Maij 1725 for Mittags umb halb

Eylff Uhr einen gesundten Knaben durch Göttl. bey-
standt zur Welt gebahr. Diesem wurde den 26^t dito in
der heilligen Tauffe, so d. H. Probst Brehmer in hiesiger
Randerschen Stadt Kirche umb 11 Uhr verrichtete, der
Nahme *Nicola*¹⁾ *Augustus* — nehmlig nach zwey verstor-
benen Brüdern von mir und meiner Frauen — beygeleget.
Seine Tauff Pathen waren der H. Major Falck Daniel
von Castonnier und H. Rittmeister Peter Reetz, item die
Frau General Majorin von Lüttichau, so ihm zur Tauffe
gehalten, Frau Majorin von Castonnier und meiner
Frauen Schwester Madame Winding. Unter diesen Pa-
then waren die 2 ersteren Dames Catholiquen²⁾.

Mir wurde also in meinem 36^t Jahre der 2te Sohn
gebohren, mein forbeschriebener Zustandt aber conti-
nuirete noch immer.

Dieser Nicola Augustus war nicht so stark ein Kind
als der ältere Casper Peter bey seiner Gebuhr, wovon
ich die natürlige Uhrsache diese zu seyn vermeine, dass
die Mutter in den ersten Jahre unserer Ehe, als ein
junges Weib, sich die wiedrigen Conjunctionen nicht
habe lassen so sonderlig zu Hertzen gehen, und dass sie
hingegen, wie es mir bestens bekand, in den 2ten Jahre
mehren Antheil davon genommen und über meine
verspührte Sorgen sich gehärmet, mitthin der Frucht
nicht so überflüssige Nurriture geschaffet habe etc. als
forhin.

Herre! Hülf mir, dann ich verderbe.

1) Ifølge Kirkebogen var Drengens Navn Nicolaj Augustus.

2) General Lüttichau havde 1693 ægtet en katolsk adelig Spa-
nierinde, som han i sin Løjtnants Tid bortførte fra et Kloster
i Flandern. (C. F. Bricka: Dansk biografisk Lexicon, X Bind,
1896).

Den 10^t Aug. 1725 zohe ich aus den Hausse, so ich von H. Anders Carelsen gemüthet, und in welchen ich seidt 22^t Maij 1723 mitt meiner Frauen gewohnet hatt. Diese 2 Jahr, 2 Monath und 18 Tage über kan ich versichern mitt vieler Sorge, Angst und Bekümmerung gelebet zu haben, und will es also for den traurigen Terminum meiner Ehe rechnen. Besagten 10^t Aug. 1725 bezohe ich das in Bestandt genommene Hauss des H. Postmeisters Levesen alhier in Randers und wünsche, dass Gott mir mehreres Glück darinnen, als in den forigen, möge angedeiiien lassen. . . .

Den 30^t April 1726 gebahr meine Frau des Morgens halb acht Uhr den 3^t Sohn, welcher den 2^t Maij in Randers in der Kirche von H. Probst Brehmer getauffet und ihme der Nahme *Jens Friderich* beygelegt worden ist. Seine Pathen waren d. H. Regtms. Quartier Meister Friderich Kruse und dessen Liebste, d. H. Lieutenant Jens Lasby Moldrup, d. H. Pastor Nels Kirckedorp und dessen Liebste und die Jungfer Budtz.

Den 3^t Junii 1726 reissete ich mitt meiner Frauen und 3 Söhnen nach Westerwick, weillen meine Schwäger Ältern solches verlangten. Daselbsten erhielt ich den 27^t Julii 1726 des Morgens frühe umb 5 Uhr in Bette die betrübtte Nachricht, dass mein jüngster Sohn Jens Friderich diese Nacht mitt einem Stückflusse befallen und gestorben wäre. Dieses wurde mir von denen in der Kammer gelegenen Domestiquen, der Amme und auch von Mad. Krusen und meiner Fr. Schwäger Mutter, die dazu geruffen worden, bekräftiget. Allein weillen das Kind frisch und gesund des Abens gewesen, und die Amme 2 Kinder bey sich in Bett gehabt, so habe ich

allezeit gemuthmasset, es müsste die Amme, welche sich sehr untröstlich anstellte, das Kind verwahrloset und vielleicht ertrückt habe, obschon, soweitt ich das Kind gesehen, keine sicheren Zeichen davon finden können. Den Sontag darauff, als den 30^t Iulii, wurde die Leiche in der Stille und unter einen kleinen Gevollge in das Erbbegräbniss in der Kirchen beygesetzt, und den 1^t Aug. reissete ich wiederumb nach Hause, woselbst den 5^t dito anlangte.

Ich lebte seit dem mitt meiner liebsten Frauen stille hin, und die Harmonie unserer Gemüther war gantz vollkommen, auch wurde meine Liebste abermahls gesegneten Leibes. Wehrender dieser Schwangerschafft gab sie mir oft zu verstehen, dass sie sich gantz anders als bey den forigen befände, mehrere Incommoditeten spühre, und zuletzt auch besorgete in Kindbette zu sterben, welche wiedrige und meiner Meinung nach ungegründete Gedanken ich aber derselben allemahl auszureden suchte. Mercklig war es, dass da des H. General Majors von Lüttichau Tochter, so mitt H. Cornette Wulffradt verheyrathet und eine guthe Freundin meiner Liebsten war, in Kindes Noth gestorben als den 8^t April 1727 und nach ihren tode eine tode Tochter gezeuget hatt, auch beyder Leichnam in hiesiger Kirche in ein Gewolbe beygesetzt war, meine Frau, da ich mitt ihr den 16^t April 1727 zum heil. Nachtmahle gewesen, in der Kirche sitzen bliebe, biss jederman und auch ich ausgegangen, darauff sie sich mitt meinen Diener nach besagten Begräbniss begeben, sich durch selbigen beyde noch unverschlossene Türen des Gewölbes eröffnen lassen, und so wohl eine kleine Viertel Stunde den Sarg

bedrachtet hatte. Auch hatte sie an unterschiedene einen gehabten Traum erzehlet, als ob sie 2 Särge for ihren Bette stehen gesehen und sich darüber alteriret hätte etc.

Ich der ich unser Leben und Tod in Gottes Hand zu seyn erachtete und keine Vorspöckungen statuirete, sahe es als zufällige Dinge an und redete ihr solches alles möglichst aus den Sinn.

Immittelst näherte sich die Gebuhrts Zeitt meiner sehr geliebten Frauen, und es war der 27^t April 1727 Morgens zwischen 7 und 8 Uhr das die Wehe bey ihr anfangen, es continuirete auch die Kindes-Noth biss Abens umb 9 Uhr. Ich hatte par Precaution den H. Regtms.-Feldscheer Iohan Cremon¹⁾, einen alten sonderbahr erfahrenen Practicum, beständig in Hausse, nach dessen Direction die forhandene 2 Weh Mütter sich, insoweit sie Rath bedurfften, richteten. . . . Es wurde überhaupt an Auffwardung, indem des H. Rathmans Budtz und des H. Pastoris Niels Kirckedorp eheliebste item die verwittwete Apothekerin Mad. Heppenerin sambt anderen assistirten, item an Medicin und allen ersinligen Dingen nichts gespahret.«

Saa følger i Journalen en ret detailleret og trist Skildring af Hustruens fysiske og Carl Adolph's sjælelige Lidelser under Barslen, der endte med Barnets og hendes Død 29. April om Aftenen, hvorefter han skriver: »Dadurch wurde ich in den allerbetrübtesten Wittwenstand gesetzt, dan ich verlohre eine Frau, die meine andere Helffte und andere Seele war, die mir alle vollkommene Liebe und treue beständig erwiesen hatte.

1) Cremon nød megen Anseelse iflg. Tuxen : »Poul Vendelbo Løvenørn«, 1924.

Sie war geboren den 15^t Nov. 1702¹⁾) und also 24 Jahr, 5 Monathe und 14 Tage alt, hatte mitt mir, biss auff 7 Tage noch, 4 Jahre in Ehestande gelebt, und hinterliss mir 2 lebende Söhne. Ihr endseeleder Leichnam wurde den 6^t Maij 1727 Abens gegen 9 Uhr bey Lanternen von 12 Unter Officiers nach der Rander-schen Haupt-Kirche, unter Begleitung Sr. Excell. des H. General von Lüttichau und aller hier einquartierter Ober-Officiers, getragen, daselbsten von H. Prost Brehmer parentiret und endlig in die grufft in der Kirche gesencket und beygesetzt, woselbsten der leib diesser meiner, durch einen so schmerzlichen tod mir endris-senen, seeligst verstorbenen, hochstgeliebten Ehefrau biss zum grossen tage des Herrn ruhen wird. Ich aber werde sie ihrer tugend halber betrauern, so lange ich lebe, und ehender auffhören zu leben als mich ihrer schmerz-hafft zu erinnern.

Es hatt d. H. Regtms. Feldscheer Cremon versichert — so auch die übrigen Anwesenden ihr gerühmet haben —, dass diese seelige Frau eine heldenmässige Contenance bey aller Marter gezeigt, und dass er ein Exempel der Getuld an ihr gesahen, so er forhin nie gesehen, auch fast nicht glaubt, dass er dergleichen wieder sehen würde etc. . . . Nachrichtlig habe anführen wollen, dass der Leichen Conduct aus der Randerschen Garnison von Regtm. also bestunde, dass also mitt einander folgten :

- 1) Ich selbst und Sr. Excell. d. H. General Major von Lüttichau mitt langen schwarzen Mantel und Flohr.

1) Ifølge Vestervig Kirkebog døbttes hun 23. November 1702.

- 2) D. H. Rathman Budtz und H. Pastor Nels Kirke-
dorp als Schwäger.
- 3) D. H. Major von Castonnier und H. Rittmeister
Reetz.
- 4) D. H. Rittmeister von Uterwick und H. Lieutenant
v. Lehrbach.
- 5) Die Hrn. Lieutenants Carstens und von Woyda.
- 6) Die Hrn. Cornetts Wulffradt und von Lüttichau.
- 7) D. H. Cornette Plumer und Herr von Lüttichau und
- 8) Regtms. Feldscheer H. Cremon.

Die Unkosten des Begräbnisses beliefen sich bey
170 Rdl.«

Bl. a. af økonomiske Hensyn solgte Carl Adolph saa
sit Indbo ved offentlig Auktion 25. Juni 1727. Forinden
havde han sendt sine 2 Sønner til Vestervig Kloster,
hvor Svigerforældrene vilde tage sig af dem, og hvor
han besøgte dem to Gange samme Aar. I Oktober døde
i Randers Løjtnant Carstens' Hustru, som altsaa var
»die 3te Officiers Frau in Rgtm. welche nach 3 tägigen
Kindes Nöthen in diesen 1727 Jahr starb«. Det følgende
Foraar besøgte han atter Drengene, som han fandt »ge-
sund und wohl«.

Carl Adolph skriver videre: »Mense Maij 1729
kriegte ich eine Gicht in meinen linken Arm, welche
sehr lange anhielt und mir terribel Schmetzen veruhr-
sachete, doch endlich von H. Rgtms. Feldscheer Stabel
glücklich curiret wurde.

Nach wiedererlangeter Gesundheit war ich bedacht
meinen beyden Söhnen, so sich zu Westerwick Kloster
befanden, einen guthen Informator zu setzen. Meine

Schwäger Ältern aber schlugen mir solches ab und begeherten dagegen gewissermassen, dass ich die Kinder von sie nehmen solte etc. Die Ursache davon war, meines Erachtens, dass der Hr. Assessor ein Stamhauss auffrichten wolte, ich aber, nebenst meinen Schwägern, durch gethane gegen Remonstrations bey dem König Friderico 4 solches verhindert hatte, also dass er gegen mich verträusslig war, und mich deswegen ratione meiner Kinder chicaniren wolte.

Dieses sowohl als andere Motiven bewogen mich auff eine 2te Heyrath zu gedencken, wobey ich hauptsächlich trachtete eine raisonnabele Frau for mich und eine guthe Mutter for meine Söhne zu erhalten, warff also nach reiffer Erwegung meine Gedancken auff die Jungfer *Christine Margrete Jespersen*¹⁾ zu Matstrup, ihr seel. Vatter Tygge Jespersen war ein fornehmer Proprietair und Herr von Matstrup, aber for einigen Jahren so wohl als die Mutter dieser Jungfer gestorben. Diese Jf. Jespersen war lang und wohl gewachsen und dermahlen ohngefahr 30 Jahre alt und hatte noch 3 Schwestern und 4 Brüder in Leben.

In Wedell sahe ich selbige Mense Aug. 1729 in des H. Rgtms. Q. Meister Kruse Behaussung zum 1te Mahle. Den 1te Octobr. ej. an. reissete ich aus Randers nach Matstrup, woselbst ich Madame Kruse, so immittelst for mig negotiiret hatte, und ihren Man andraff. Ich proponirete also selbst an die Jungfer meine Intention und erhielt, nach unterschiedenen Ansuchen, den 6te dito ihre

1) Ifølge Attest 29. Juli 1739 fra Sognepræsten, som foretog Visitation, var hendes Navn Kirstine Margrethe Thygesdaatter (Rigsarkivet. Bilag til Enkekassen G. 1246).

Einwilligung, und hielte den 9^t dito Ja! Worth, worauff ich den 12^t dito von dar zurück ginge.

An. 1730 hielte ich mitt meiner Braudt den 13^t Januarii zu Matstrup Hochzeit und gelangete den 23^t dito mitt selbiger zu Randers an.

Da nun also Gott mein Gebeth erhöret und meinen Wunsch erfüllet hatte, begehrte ich von meinen Schwäger Ältern meine Söhne zurücke, die auch den 23^t Maij 1730 bey mir ankahmen, und also war mein zerstreuetes Hauss durch die Gnade Gottes wiederumb gesamlet. Die Gottes-Furcht, so diese meine zweite Frau in allen ihren Thun spühren liesse, und das Liebreiche Wesen, womitt sie mir stedtig begegnete, machten mir angenehme Zeitten, und es schien, dass nach so vielen Stürmen in meinen Gemüthe eine völlige Ruhe erfolget war. Das Vermögen, so sie mir einbrachte, bestund in guther Kleidung, Bettzeug, vielen Leinen und 1.100 Rdl. Capital, woraus die Unkosten der Hochzeit und Braudkleider genommen wurden . . .

Anno 1731 d. 15^t Jan. des Nachts gegen 12 Uhr empfand meine Liebste einige Kindes Noth, welche mehr und mehr zunahmen und continuireten biss den 16^t dito Nachmittages halb 4 Uhr, da sie durch die Gnade Gottes eines gesunden starcken Knaben endbunden wurde. Dieser wurde den 19^t dito in der Randerschen Kirche durch d. H. Probst Brehmer getaufft, und seine Pathen waren Madame Kruse, so ihm zur tauffe gehalten, d. H. Rittmeister Heidmann¹⁾, d. H. Capitain Lieutenant von Bardenfledt, d. H. Lieutenant von

1) Ifølge Kirkebogen var han ikke Fadder.

Güldenöhr und dessen Frau Liebste, d. H. Regiments Feldscheer Stabel. Diesen ersten Sohne zweyter Ehe wurde der Name *Tygge*¹⁾ *Jesper Rothe* beygelegt.

Während diesen Begebenheit und da der König *Fridericus 4* verstorben und *Christianus 6* zur Regierung gelangt war, erhielt mein Schwäger *Vatter d. H. Assessor Moldrup* die Confirmation eines auffgerichteten Stamhausses zu *Westerwick* for seinen ältesten Sohn, wodurch meine ältesten Sohne der Hoffnung einer guthen Erbschafft verlüstigt gingen.

Anno 1732 den 25^t Febr. Morgens um 7 Uhr gebahr meine Frau, nach ausgestandenen 12 Stündigen harten Nothen, eine Tochter, die den 3^t Martii in *Randerschen Haupt Kirche* durch *H. Probst Brehmer* gedauft und *Anna Cornelia Rothin* genennet wurde. Die Frau *Ober Hoffmeisterin von Holsten* hielt sie zur Tauffe, assistirten und Gevattern: Die Frau *Rittmeisterin von Uterwick*, d. H. *Obriste Heinrich Bielcke Kaas*, d. H. *Rittmeister von Uterwick* und meiner Frauen Bruder *Nels Tyggesen Herr zu Matstrup . . .* An. 1732 in der Nacht von 3^t auff den 4^t Maij Morgens halb 5 Uhr ist meine Tochter *Anna Cornelia* gestorben an einen starcken *Cathar* und gantz verschleimpter *Brust*. Den Körper habe ich in aller Stille den 7^t dito Abens in der *Randerschen Kirche* beygesetzt.

Anno 1733 den 28^t Martii for Mittags halb eilff Uhr wurde meine Frau abermahls einer Tochter genässen, diese erhielt in der *Randerschen Haupt Kirche* den 31^t dito for Mittags umb 11 Uhr und den Nahmen *Anna*

1) Ifølge Kirkebogen var Navnet Tyge.

Rosina, ihre tauff Pathen waren die Frau Krieges Rätthin Folsack, meiner Frauen Jungfer Schwester Anna Jespersen, d. H. Obrist Lieut. Irminger, d. H. Rittmeister Heidmann, d. H. Lieut. Wulffradt.«

Ved Afmarchen til Rhin Felttoget 17. April 1734 efterlod Carl Adolph hos sin Kone Obligationer til et samlet Beløb af 4.500 Rdl., og ved Ankomsten til Frankfurt a/M 25. Juni fik han Brev om, at hun »den 14 Majj for Mittags eines Sohnes genæssen umb 10 Uhr, den 18^t dito ist er in Hause zu Randers durch d. H. Probst Brehmer gedaufft und *Carl Christian* genennet worden, seine Pathen sind gewesen: Die Frau Capitainin von Gùldenohr und Frau Lieutenantin Carstens, d. H. Rathman Egger. H. Zollener Iürgensen und Mons. Winter Budtz«.

Efter Rhin Felttoget kom Carl Adolph som nævnt i August 1736 til Slagelse og tog dér med Familien Bolig i Borgemester Wogensen's Hus. Han beretter saa videre: »Anno 1737. Alhier war meine Frau wiederumb gesegneten Leibes geworden, hatte aber den 25^t Julii abens umb 10 Uhr einen Umbschlag mitt einen unzeitigen Sohne . . . An. 1739. Den 2^t Febr. nach Mittags umb 4 Uhr wurde meine Frau mitt einer Tochter endbunden, welche den 5^t dito von H. Pastor Ørsted gedaufft und ihr der Nahme *Maria* beygeleget worden. Ihre tauffpaten waren: Die Frau Justitz Rätthin Bruun, die Frau Obrist Lieutenantin von Uterwick, H. General Major Kaas, H. Rittmeister v. Bardenfledt, H. Rittm. v. Eichstedt¹⁾). Den 12^t Decembr. des Nachts hatte meine Frau einen Umbschlag.

1) Ifølge St. Peders Kirkebog var Ritmester Wolfrad Fadder.

An. 1740 endstandt des Nachts von 28^t auff den 29^t April umb 2 Uhr eine sehr hefftige Feursbrunst¹⁾ ohnweitt meinen Quartiere, und weillen ein hefftiger Wind recta auff mein Hauss bliess, war solches gar bald in Grund abgebrandt, und ich salvierte einen Theil meiner Haabseeligkeiten, der Rest aber verbrandte, also dass ich über 1000 Rdl. Schaden erlidde. Den 29^t bin ich nach Antwortsckau Schloss geflüchtet un davon den 12^t Maij in Iohan Langes Hauss. Den 28^t Maij aber von dar in des H. Regtms. Schreibers Lütckens Hauss gezogen. An. 1742 Mense Febr. bin ich in das sogenandte Dysseldorfische Hauss gezogen und von dar Mense Sept. 1744 in des H. Niels Stups neu erbauetes Hauss am Marckte.

In diesem Hausse in Slagelse hatt der Herr meine andere Seele, meine sehr geliebte Ehefrau Kristina Margreta, gebohrene Jespersen von mir genommen, dan sie starb An. 1746 in der Nacht von 4^t auff den 5^t Augusti gegen halb ein Uhr und ward den 12^t dito umb 12 Uhr in der grossen Slagelser Kirche in das offene Lassensche Begräbniss beygesetzt.

Diese seel. Frau wahr ein Original und Ausbund wahrer Gottesfurcht und Tugend, Verstandt und Oeconomie, und Sie hatt mir, so lange Gott ihr die Gesundheit verliehe, die Delicias vitae gegeben etc., und durch ihre Handt hatt der Allmächtige mich geseegnet.« Hun havde i hened 6 Aar været syg og det sidste Aar senge-liggende. »Ihre Geduld bey allen diesen Leiden wahr biss ans Ende exemplarisch, und sie entschied mitt vollen

1) Salmonsens Konv. Leks. XXI, 1926: 44 Gaarde og Huse brændte.

Verstandt in Gebeth wie oben gesagt zu meinen unbeschreiblichen Schmerz und unersetzlichen Verlust.«

Carl Adolph forblev dog knap 2 Aar Enkemand og skriver: »An. 1748 den 28^t Iunii habe ich mich mitt der verwittweten Frau Bürgemeisterin *Anna Hammer* aus Niekeping in Falster verheyraethet, des alda gewesenenen Ampts Verwalters Walsøe eheleiblichen Tochter. Die Vermählung geschahe in Corsör durch dortigen H. Pastor Rolff¹⁾ in des Kauffmans Hr. Michel Bentzen Behaussung, welcher mitt der leibl. Schwester meiner Frauen verheyraethet ist . . . An. 1756 den 15^t Ianuar starb meine seelige Ehefrau Anna gebohrene Walsøe morgens umb 5 Uhr, nach ausgestandener langwieriger Leibes Swachheit, an einer Arth von Schwindsucht. Ich wurde dadurch zum 3^t Mahle, nach Göttlichen unerforschlichen Willen, einsam und in diefste Traurigkeit versencket, nachdeme ich gewünschet und gehoffet, dass diese geliebteste, muntere und angenehme gute Frau mein hohes Alter mir angenehm machen und mir zu Grabe folgen sollte. Allein es gefiel dem Unbegreiflichen und allein Weissen Gott anders, dessen Willen ich auch hierinnen adore. Den 22^t Ianuarii wurde ihr endseelter Körper in der grossen Kirche zu Slagelse in den Lassenschen Begräbnisse standesgemäss beygesetzt.« I Slagelse St. Michels Sogns Kirkebog tilføjes om denne Begravelse: »Alle Klokkerne ringede, hel Skole Sang.«

Det sidste, Carl Adolph skriver i Journalen, er for Aaret 1756, da han var 66 Aar gammel: »Meine Haushaltung gab ich nach Ostern a. c. gäntzlig auff, hielt

1) Ifølge Korsør Kirkebog hed Præsten Rolld.

den 27^t April öffendl. Auction meiner Sachen und begab mich mitt meiner Tochter Maria in die Behausung meines Schwäger Sohnes Herrn Rittmeisters Busch, deme ich for unser Quartier und gesambte Verpflegung jährl. 230 Rdl. accordiret.«

Om Faderens og hans egne Giftermaal samt om hvert af hans Børns Fødsel og Daab skal han i en tysk Bibel (trykt 1723 i Halle) have indført nogle Oplysninger, som ifølge en Afskrift — taget af min Fætter Trafikbestyrer Rudolph Haarløv — i alt Væsentligt stemmer med Journalens. Biblen skal for ca. 100 Aar siden være overgaaet til Slægten Linde.

Vedrørende Børnenes Ungdom giver Carl Adolph i Journalen nogle spredte Oplysninger, som kan samles i følgende:

Casper Peter kom ved Udgangen af Juni 1742 til Universitetet i Kjøbenhavn som juridisk Student og absolverede sin Eksamen i Juli 1745. Derefter var han nogen Tid Skriver paa det Kgl. Rentekammers Ekspeditions Kontor under Kammerraad Muhle og fik fra 1747 i Begyndelses Salær 50 Rdl. aarlig. I Maj 1748 kom han til von Plessen fra Fussingø som Hovmester for dennes to Sønner.

Nicolaj Augustus begyndte ogsaa som Skriver, nemlig 5. Juli 1741 paa Amtstuen hos Amtsforvalter Rostedt paa Billesborg. 26. September 1743 kom han til samme Regiment som Carl Adolph, altsaa 2. jyske Rytter Regiment, som Kadet ved Livkompagniet, 7. Maj 1746 blev han Vagtmester ved Major v. Bardenfledt's Kompagni og 26. April 1747 virkelig Kornet ved Oberstløjtnant

v. Bentzon's Kompagni. For sidstnævnte Bestalling maatte der betales 500 Rdl.

Tyge Jesper kom 21. Juni 1744 paa Universitetet i Kjøbenhavn som theologisk Student og absolverede Eksamen 18. September 1747. For at studere videre blev han boende hos Etatsraad Torm, hvis Hustru var Søster til Carl Adolph's anden Hustru, og som gav Tyge »Kost und Kammer gratis« til 5. Maj 1748. 10. Juli 1752 blev Tyge's »Expectence auff Töllöse und Aggerup Pfarre in Seeland allergnädigst confirmiret, wozu ihme der Herr Brinck v. Seidelin berufen«. 21. Marts 1756 rejste han »aus Slagelse nach Göttingen auff die Universitet und zwahr auff Königl. allergnädigsten Befehl und Kosten, mitt Ordre von dar nach Geneuve auff ½ Jahr, sodan nach Frankreich, Italien, Engeland etc. zu gehen, und in allen 3 Jahre zu reissen. Das 1te Jahr erhielt er 300 Rdl. mitt Hoffnung eines Mehreren for die Übrigen«. Blandt andre Hilsener fra Søskende og Venner indskrev Carl Adolph inden Tyges Afrejse følgende i hans Stambog, som ejes af Rudolph Haarløv :

»Sans avoir de quoi, on voyage mal.

C'est pourquoi, en bon Pere,
je vous souhaite, mon cher Fils!

La plus grande richesse,
c'est a dire

La Grace de Dieu et ses Benedictions
pour vos Voyages
etant

Votre très affectioné

Pere

C. A. Rothe.«

Slagelse
le 13me de Mars
1756.

Anna Rosina kom straks efter Branden i Slagelse 1740 til sin Moster Fru Torm i Kjøbenhavn. 14. September 1748 vendte hun tilbage til det fædrene Hjem og blev 14. Juli 1751 gift med Faderens Efterfølger Regimentskvartermester Busch, »welcherwegen ich ihme eine freie Hochzeit in meinen Hause und die Pension¹⁾ auff die übrigen 9 Jahre nachgabe und seiner Frauen Mütterliges Erbe mitt 800 Rdl. auszahlete«. 5 Aar efter fik Anna Rosina som nævnt sin Fader og yngre Søster i Huset.

Carl Christian boede hos Faderen i Slagelse, medens han gik paa Gymnasium; herfra dimitteredes han 6. Juli 1748 og kom paa Universitetet i Kjøbenhavn som theologisk Student.

Maria, som altsaa var det yngste Barn, kom 18. August 1746 »en pension for 80 Rdl. bey des H. Auditeurs Rolff Ehefrau nach Nieborg, bey welcher ein Seminarium junger Damens ist, die in Frantzösisch und nöthigen Wissenschaften Education genießen«. 29. Maj 1753 blev hun konfirmeret.

Endelig omtaler Carl Adolph sin Stedsøn *Morten Hammer* (født 27. Januar 1739), som han hjalp paa forskellig Maade.

I Slagelse St. Michels Sogns Kirkebog staar: »1766 Hr. Cancelie Raad Rothes Lig blev indsat udi St. Michels Kirkes aabne Begravelse d. 29. Maj om Morgenen tidlig uden Sang eller Klang, hand døde paa Tyberg Gaard 65 Aar gl.« Den gamle Mand blev altsaa bragt til Hvile i Stilhed; men paa Tybjerggaard har Tyge og Karen

1) Altsaa 100 Rdl. p. a.

Biørn sammen med de andre Børn jo nok forinden paa smuk og værdig Maade sagt ham et sidste Farvel.

Selve Dødsdagen er forgæves eftersøgt i officielle Bøger etc; den opgives første Gang som 17. Maj 1766 i en gammel haandskreven Stamtavle¹⁾, som jeg har, og den Dato er gaaet videre i de senere Stamtavler; den kan passe med Begravelsesdagen men er som sagt ikke dokumenteret. Naar St. Michels Kirkebog angiver Carl Adolph's Levealder som 65 Aar, skulde han altsaa være født 1701, konfirmeret 2 Aar gl., Student 6 Aar gl. og Auditor i en Alder af 9 Aar — med andre Ord det rene Nonsens. Han blev 76 Aar gammel.

SLUTORD.

Efter ovenstaaende danner jeg mig følgende Forestilling om Carl Adolph's ydre og indre Egenskaber:

Han maa have været kraftig og ved godt Helbred, da han jo blev en gammel Mand og op til sit 67. Aar kun to Gange fandt Anledning til at berette om Skavanker, nemlig noget Gigt 1718 i Norge og 1729 i Randers. Et Par Lægeattester²⁾ fra 1739 og 1748 erklærer ham »vollekommen gesund und bey guten Gemüths und Leibes Kräfte«, og som Kuriosum kan jeg nævne, at en Slagelse Præst 1748 skrev³⁾, »Det kand sickerlig attesteres, at velb. Hr. Cancellie-Raad og Regimentsquarteer-mee-

1) Stiftsprovst Conrad Rothe troede — men det var »kun en Gjetning« — ifølge Brev af 16. Juli 1894, at den var skreven af hans Farfar Casper Peter, som antagelig kendte sin Faders Dødsdag.

2) Rigsarkivet. Bilag til Enkekassen, G. 1246.

3) Rigsarkivet. Bilag til Enkekassen, G. 1246.

ster Carl Adolph Rothe er i særdelis Legoms Kræfter og ved uskatteerlig Sundhed, det jeg ynsker længe maae continuere.«

Desværre kan jeg ikke præsentere hans Kontrafej, som jeg i mange Aar forgæves har søgt efter; men jeg vil nu tro, at han har haft et tiltalende Ydre; thi han formaaede jo at charmere trende Kvinder udi Ægteskab, og hans to Sønner Casper Peter og Tyge Jesper, af hvem der findes Portræter, saa ikke ilde ud. Endvidere skildres han altsaa som middelhøj med »guten Exterieurs« af Generalmajor Kaas, som ikke har fundet ham for tyk, hvad andre kritiseredes for. Uniformen var klædelig, og hans ydre Optræden var formentlig præget af det Milieu, han var udgaaet fra, samt af hans akademiske og militære Uddannelse. Sans for det standsmæssige spores hos ham.

Vedrørende hans indre Egenskaber kan jeg vist trygt sige, at han havde Hjærte, hvad tydeligst viste sig i den eneste Periode af hans Liv, hvor han i Journalen fjærner sig fra sin sædvanlige tørt refererende Stil og lukker noget op for sine Følelser, nemlig Tiden fra det første Møde med Cornelia til hendes Død. Jeg synes, at hans Ord her vidner om virkelig Forelskelse, som holdt sig trods økonomiske Skuffelser. De to andre Ægteskaber blev, som det fremgaar af hans egne frimodige Ord, indgaaede af mere prosaiske, omend saare forstaaelige Grunde, og Samlivet med begge disse Hustruer blev formentlig harmonisk og smukt. Han omtaler dem med Kærlighed, og han sikrede gennem Enkekassen hver af dem en Enkepension paa 200 Rdl. p. a.¹⁾. Børnene skaf-

¹⁾ Rigsarkivet. Bilag til Enkekassen, G. 1246.

fedede han god Undervisning, og han hjalp dem i Vej, hvorfor hans Forhold til dem da ogsaa synes at have været godt. En hjælpsom Søn og Broder var han.

Fremdeles forekommer det mig, at han gør Indtryk af at have været en velbegavet og reflekterende Mand — den gamle Jyde Mollerup's Ord om »Verstand« er værd at bemærke sammenholdt med Konduitelistens Udtryk »gutem Verstand und hurtigem Begrif« samt »sehr habil«. Sin Tjeneste passede han godt og til sine Chefers Tilfredshed, han havde Orden i sine Sager og forstod sig paa Penge.

Det er klart, at han — i hvert Fald en Overgang — var ærgerrig, han attraaede en stor Stilling og Guld, hvad i og for sig var meget naturligt. Men da hans Haab om Avancement glippede og Ægteskabet med Cornelia ikke bragte ham saa mange Penge, som han havde ventet, viser hans eksalterede Ytringer, at det gik ham paa Nerverne i saadan Grad, at de Aar af hans Liv, som kunde have været saa lykkelige, ligefrem blev en Sturm- und Drang-Periode, hvad desværre ogsaa følte af den unge Hustru. Jeg forstaar ham ikke; thi jeg er overbevist om, at han og Cornelia elskede hinanden, hans egen Stilling var som paavist slet ikke daarlig i økonomisk Henseende, og med fornuftig Levevis—uden Karet, 4 Heste, Kusk og Tjener — maatte de to Mennesker kunne have haft saare lykkelige Aar. Jeg fristes til at sige, at Nemesis da ogsaa ramte ham ved Cornelia's altfor tidlige Død. Forresten synes jeg, at han i Forholdet til gamle Mollerup ikke tog tilstrækkelig Hensyn til, at denne dog ved Brylluppet havde givet en Medgift af Værdi 2.300 Rdl. (ca. 37.000 Kr. i vore Penge) og snart efter selv blev haardt ramt

ved Bøden, ligesom Ønsket om at oprette Stamhus dog var saa rimeligt, at Carl Adolph og Svogrene ikke ligefrem burde have modarbejdet det hos Kongen. Naturligvis kan alt dette for et Par Hundrede Aar siden have staaet i anden Belysning; men i hvert Fald mener jeg, at Carl Adolph overfor Mollerup skulde have holdt noget mere paa sin Værdighed og ladet Bonden holde paa sine Styvere.

Humor sporer jeg ikke hos ham, snarere en vis Skepsis, som røbede sig bl. a. i Bemærkningen om, at ikke alt gik »nach den Cathegismo«. Han havde lært, at Skørtevejen kan bruges med Fordel, og ved begge sine første Frierier havde han vundet en velmenende Fortaler i Madame Krusin f. Mollerup, som synes at have været noget af en Kirsten Giftekniv. Ellers havde han ingen Protektion her i Landet, hvad meget muligt i Forbindelse med, at han paa afgørende Steder maaske ikke stod i Gunst, har været Grunden til, at den velbegavede, dygtige og stræbsomme Mand ikke opnaaede yderligere Avancement, skøndt han paa Konduitelisten kvalificeres som »gantz geschickt« til højere Embeder i Civiltjenesten; i Militærtjenesten kunde en Regimentskvartermester næppe avancere, da i Fredstid Regimentet var højeste Troppenhed.

Om sin Omgangskreds meddeler han intet — ej heller om sit daglige Liv; men at dømme efter Børnenes Faddere har han formentlig placeret sig dér, hvor han naturligt hørte hjemme, altsaa blandt Regimentets Officerer og Hustruernes nærmeste Slægtninge, uden at snobbe hverken opefter eller nedefter. Selv var han jo frændeløs i Danmark, i hvert Fald efter C. A. Seyffarth's Død 1723. Praleri er der ikke Antydning af i Journalen.

Hvilke andre Studier end Juraen, han dyrkede paa Halle Universitet, oplyser han ikke; akademisk uddannet var han imidlertid, og hans kulturelle Niveau laa derfor nok snarere over end under Gennemsnittet for Datidens Officerer. Tysk var hans Modersmaal, Dansk lærte han jo nok i det halve Aarhundrede, han boede her i Landet, og noget Fransk kunde han øjensynlig; den lille Svaghed med at bruge franske Ord var han ikke ene om, Holberg's »Jean de France« kom frem 1722, og Casper Peter Rothe's satiriske »Forslag om Det Danske Sprogs Indførsel udi Frankerige« tryktes 1755.

Jeg er naturligvis ikke blind for, at Udtalelser fra Børnene og fra flere andre Samtidige end de citerede kunde have givet et ønskeligt Korrektiv til denne min Karakteristik. Men hvor intet er, har Kejseren tabt sin Ret.

Naar Carl Adolph var saa letsindig at efterlade Journalen, er det nok sket i Tillid til Efterkommernes Diskretion. Jeg mener nu ikke at have sveget saadan Tillid, idet jeg kun lader dette Skrift trykke i nogle faa Eksemplarer til Slægtninge, og jeg fortryder ikke at have lettet lidt paa det Glemslens Slør, som efterhaanden har tilhyllet den Mand, der var Rothe Slægtens Pionér i Danmark og som efter min Mening fortjener at mindes med Agtelse og Pietet.

